

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:24

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-263-768-0

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kansikuva: Reija Satokangas/Vastavalo.fi

Helsinki 2022

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:24		Teema	Liikunta
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Yhteisötekijä	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	73

Tiivistelmä

Osana eri hallinnontasojen suunnittelua ja päätöksentekoa tulee tehdä vaikutusten ennakoarviointia, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa ja lisätä valmistelijoiden, päättäjien ja sidosryhmien ymmärrystä suunnitteilla olevien toimenpiteiden vaikutuksista. Toistaiseksi erilaisissa ennakoarvioinneissa ei ole arvioitu riittävästi toimenpiteiden vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyötä varten työryhmän, jonka tuli laatia suunnitelma liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin integroimiseksi osaksi nykyisiä vaikutusten arviointeja. Työryhmän toimikausi oli 1.9.2021–31.5.2022 ja sen tehtävänä oli:

1. Kartoittaa, millaista liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia on tehty eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.
2. Tunnistaa keskeiset vaikutusten arviointiprosessit, joihin väestön liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset tulisi integroida.
3. Jäsentää liikunnan, liikkumisen ja urheilun kannalta keskeiset arvioitavat teemat/ kysymykset, jotka tulisi huomioida keskeisissä vaikutusten arvioinneissa.
4. Selvittää, millä menettelytavalla ja aikataululla liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset voitaisiin integroida mukaan keskeisiin vaikutusarviointeihin.

Tässä työryhmän loppuraportissa kuvataan kehittämistyön tulokset ja työryhmän esitykset jatkotoimenpiteiksi.

Asiasanat

liikkuminen, ennakoarviointi, vaikutusarviointi, liikunta, fyysinen aktiivisuus, valmistelu, päätöksenteko, arviointi, kunnat, hyvinvointialueet, valtio, ennakkovaikutusten arviointi

ISBN PDF	978-952-263-768-0	ISSN PDF	1799-0351
Asianumero		Hankenumero	OKM042:00/2021

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-768-0>

Slutrapport av arbetsgruppen för utveckling av bedömningen av effekterna av motion och fysisk aktivitet

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:24**Tema**

Idrott

Utgivare Undervisnings- och kulturministeriet**Utarbetad av** Undervisnings- och kulturministeriet**Språk** finska**Sidantal**

73

Referat

Som en del av planeringen och beslutsfattandet på de olika förvaltningsnivåerna ska en förhandsbedömning av konsekvenserna göras i syfte att producera information och öka beredarnas, beslutsfattarnas och intressegruppernas förståelse för konsekvenserna av den planerade åtgärden. Hittills har åtgärdernas konsekvenser för motion och fysisk aktivitet inte bedömts tillräckligt i olika förhandsbedömningar.

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att utveckla bedömningen av konsekvenserna av motion och idrott. Arbetsgruppen skulle utarbeta en plan för att integrera bedömningen av konsekvenserna av motion och fysisk aktivitet i de nuvarande konsekvensbedömningarna. Arbetsgruppens mandatperiod var den 1 september 2021–31 maj 2022 och den hade till uppgift att

1. Kartlägga bedömningen av effekterna av motion och fysisk aktivitet inom olika förvaltningsområden och på olika förvaltningsnivåer.
2. Identifiera de viktigaste processerna för konsekvensbedömning i frågor som gäller befolkningens motion, fysisk aktivitet och idrott ska integreras.
3. Strukturera de teman och frågor som är centrala för motion, fysisk aktivitet och idrott och som ska beaktas i de viktigaste konsekvensbedömningarna.
4. Utreda på vilket sätt och med vilken tidtabell frågor som gäller motion, fysisk aktivitet och idrott kan integreras i de viktigaste konsekvensbedömningarna.

I denna slutrapport av arbetsgruppen beskrivs utvecklingsarbetets resultat och ges förslag till fortsatta åtgärder.

Nyckelord rörlighet, förhandsbedömning, konsekvensbedömning, motion, fysisk aktivitet, beredning, beslutsfattande, bedömning, kommun, välfärdsområde, stat, förhandsbedömning av konsekvenserna

ISBN PDF 978-952-263-768-0**Ärendenummer****ISSN PDF** 1799-0351**Projektnummer** OKM042:00/2021

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-768-0>

Final report of the working group for developing the assessment of the effects of sports and physical activity

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2022:24	Subject	Sport
---	----------------	-------

Publisher	Ministry of Education and Culture
------------------	-----------------------------------

Group author	Ministry of Education and Culture
---------------------	-----------------------------------

Language	Finnish	Pages	73
-----------------	---------	--------------	----

Abstract

As part of the planning and decision-making at different administrative levels, an ex-ante assessment of effects should be carried out with the aim of producing information and increasing the understanding of those involved in preparations, decision-makers and stakeholders of the effects of the planned action. So far, different ex-ante assessments have not assessed sufficiently the effects such actions have on sports and physical activity.

The Ministry of Education and Culture appointed a working group to develop the assessment of the effects of sports and physical activity. The working group was tasked with formulating a plan for integrating the assessment of the effects of sports and physical activity into current impact assessments. The term of the working group ran from 1 September 2021 to 31 May 2022 and its tasks were to:

1. Examine what kind of assessments in different administrative branches and levels have been carried out on the effects of sports and physical activity on people.
2. Identify the key effects assessment processes to which issues related to the population's physical activity, exercise and sports should be integrated.
3. Outline the key themes/questions for assessment that should be taken into account in the key assessments of effects from the point of view of physical activity, exercise and sports.
4. Determine the procedure and schedule for integrating issues related to physical activity, exercise and sports into key assessments of effects.

This final report of the working group describes the results of the development work and the working group's proposals for further measures.

Keywords sport, ex-ante assessment, impact assessment, exercise, physical activity, preparation, decision-making, assessment, municipality, wellbeing services, government, ex-ante assessment of effects

ISBN PDF	978-952-263-768-0
-----------------	-------------------

Reference number	
-------------------------	--

ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-----------

Project number	OKM042:00/2021
-----------------------	----------------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-768-0
--------------------	---

Sisältö

1 Työryhmän tehtävä	7
1.1 Työryhmän tehtävänanto ja tausta.....	7
1.2 Työryhmän työsuunnitelma.....	10
2 Mitä on liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (LIVA)?	12
3 Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi eri hallinnontasoilla	17
3.1 Valtionhallinto	17
3.2 Kunnat.....	19
4 Liikunnan ja liikkumisen kannalta keskeiset vaikutusten arvioinnit	24
4.1 Vaikutusten arvioinnin yleiset ohjeet ja oppaat sekä verkostot.....	24
4.1.1 Lainvalmistelun vaikutusten arviointi	24
4.1.2 Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa.....	26
4.2 Teemakohtaiset vaikutusten arvioinnit, ohjeet ja oppaat sekä verkostot.....	26
4.2.1 Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)	26
4.2.2 Ympäristövaikutusten arviointi (YVA).....	28
4.2.3 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa.....	29
4.2.4 Terveysvaikutusten arviointi (TVA)	30
4.2.5 Talousvaikutusten arviointi	30
4.2.6 Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi.....	31
4.2.7 Sukupuolivaikutusten arviointi (SUVA).....	32
4.2.8 Kielellisten vaikutusten arviointi.....	33
4.3 Yhteenvedo liikunnasta ja liikkumisesta osana keskeisiä vaikutusten arviointeja...	33
5 Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tietopohja	36
6 Työryhmän esitykset jatkotoimenpiteiksi	42
Lähteet	45
Liitteet	47
Liite 1. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista kunnille.....	47
Liite 2. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista hyvinvointialueille	58
Liite 3. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista valtionhallinnolle	62

1 Työryhmän tehtävä

1.1 Työryhmän tehtävänanto ja tausta

Nykyisin osana eri hallinnontasojen suunnittelu- ja päätöksentekokäytäntöjä tulee tehdä vaikutusten ennakoarviointia, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa ja lisätä valmistelijoiden, päättäjien ja sidosryhmien ymmärrystä suunnitteilla olevan toimenpiteen vaikutuksista.

Esimerkiksi terveydenhuoltolaki (11§) velvoittaa kuntaa ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymää arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Kunnille on annettu myös yleinen suositus kunnalliseen päätöksentekoon liitettävästä vaikutusten ennakoarvioinnista, jossa arvioidaan päätöksen vaikutukset kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen¹. Myös kiinteänä osana ministeriöiden säädösvalmistelua tehdään vaikutusten arviointia, jota varten on laadittu lainvalmistelijoille erilaisia ohjeita².

Päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään eri hallinnontasoilla ja -aloilla kuitenkin monelta osin vielä riittämättömästi ja arvioinnin laatuun liittyy paljon kehitettävää. Esimerkiksi lainvalmistelun yhteydessä tehtävään vaikutusten arviointiin on kiinnitetty paljon huomiota viime vuosina³. Vain noin puolessa kuntia käytetään lautakuntapäätösten valmistelussa suunnitelmallisesti jotain ennakoarviointimenetelmää⁴. Liikunnan ja liikkumisen kannalta merkittävänä haasteena on nähty se, että toistaiseksi erilaisissa vaikutusten ennakoarvioinneissa ei ole ollut riittävästi mukana arviointia toimenpiteiden tai päätöksen vaikutuksesta liikuntaan ja liikkumiseen. Myöskään liikuntatoimen päätösten vaikutuksia ei aina arvioida systemaattisesti.

1 Suositus vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa. Suomen Kuntaliitto 8.6.2011.

2 Vaikutusten arviointi. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/vaikutusten-arviointi>. Viitattu 19.5.2022.

3 Keinänen, Anssi & Pajuoja, Jussi (2020): Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa? Vaikutusarviointi ja sen kehittämistarpeet suomalaisessa lainvalmistelussa. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2020.

4 Liikunta. TEAviisari 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://teaviisari.fi/>. Viitattu 19.5.2022.

Tarve liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämiseksi on nostettu esiin monissa viime vuosien asiakirjoissa ja suosituksissa, kuten valtioneuvoston liikuntapoliittisessa selonteossa⁵ ja sen tausta-aineistona toimineessa tutkimuskatsauksessa.⁶ Selonteon mukaan lainsäädäntöprosesseissa tulee jatkossa arvioida vaikutukset liikuntaan, ja liikkumisvaikutusten arviointi tulee saada osaksi kaikkea suunnittelua ja päätöksentekoa. Sen sijaan, että liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnista muodostettaisiin oma arvioinnin kokonaisuus, liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi tulisi integroida osaksi erilaisia valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia vaikutusarviointoja.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Yhtenä keinona tavoitteeseen pääsemiseksi hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite päätösten hyvinvointi- ja terveysvaikutusten kattavasta arvioinnista.⁷

Hallitusohjelman tavoitteena on myös liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nostaminen kaikissa ikäryhmissä. Tavoitteeseen liittyy tarve saada kaikki ministeriöt mukaan edistämään liikunnallista elämäntapaa.⁸ Hallitusohjelman mukaisesti eri hallinnonalojen liikuntapoliittisia toimenpiteitä koordinoimaan asetettiin virkahenkilötasoinen Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO)⁹.

Käytännössä kaikkien hallinnonalojen päätöksillä ja toimilla vaikutetaan väestön liikunnan ja liikkumisen edellytyksiin. Väestön liian vähäiseen liikkumiseen vaikuttaminen edellyttää, että liikunnan ja liikkumisen kysymykset huomioidaan muun muassa sosiaali- ja terveys-, koulutus-, ympäristö- ja liikennepolitiikkaan liittyvässä valmistelussa ja päätöksenteossa kaikilla hallinnontasoilla.

Valtion liikuntaneuvosto päätti 14.5.2020 esittää LIPOKO:lle, että valtionhallinnossa käynnistetään liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyö. LIPOKO käsitteli aloitetta kokouksessaan 10.6.2020 ja päätti käynnistää liikunta- ja liikkumisvaikutusten

5 Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta. Valtioneuvosto 2018.

6 Itkonen, Hannu & Lehtonen, Kati & Aarresola, Outi (toim.): Tutkimuskatsaus liikuntapoliittisen selonteon tausta-aineistoksi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:6.

7 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisu 2019:31.

8 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisu 2019:31.

9 Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2020-2023. Valtioneuvoston internetsivut, <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OKM030:00/2020>. Viitattu 19.5.2022.

arvioinnin kehittämistyön. Kehittämistyö kiinnittyi edellä mainittuihin Sanna Marinin hallituksen tavoitteisiin liikunnan poikkihallinnollista edistämisestä ja päätösten hyvinvointi- ja terveysvaikutuksien kattavasta arvioinnista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyötä varten poikkihallinnollisen ja eri hallinnontasot kattavan työryhmän, joka perustettiin LIPOKO:n alatyöryhmäksi. Työryhmän toimikausi oli 1.9.2021–31.5.2022.

Työryhmän kokoonpano:

- Johtava asiantuntija Timo Ståhl, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (työryhmän puheenjohtaja)
- Budjettineuvos Riitta Aejmelaeus, valtiovarainministeriö
- Lehtori Kirsti Kasila, Jyväskylän yliopisto
- Kehittämispäällikkö Tapani Kauppinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- Pääsihteeri Minttu Korsberg, valtion liikuntaneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Lainsäädäntöneuvos Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Projektipäällikkö Minna Paajanen, Helsingin kaupunki
- Erityisasiantuntija Toni Piispanen, valtion liikuntaneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Erityisasiantuntija Samuli Rasila, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Liikuntajohtaja Anna-Leena Sahindal, Jyväskylän kaupunki
- Erityisasiantuntija Maria Salenius, Suomen Kuntaliitto
- Asiantuntija Meeri Seppä, sosiaali- ja terveysministeriö (aiemmin erityisasiantuntija Stina Oksa, sosiaali- ja terveysministeriö)
- Kehittämisneuvos Kaisa Tiusanen, oikeusministeriö
- Erityisasiantuntija Laura Valkonen, ympäristöministeriö
- Erityisasiantuntija Saku Rikala, valtion liikuntaneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö (työryhmän sihteeri)

Työryhmän tehtävänä oli laatia suunnitelma, joka sisältää toimenpiteet liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin integroimiseksi osaksi nykyisiä vaikutusten arviointeja sekä toimenpiteiden toteuttamisen vastuutahot. Suunnitelman laatimiseksi työryhmän tehtävänä oli:

1. Kartoittaa, millaista liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia on tähän mennessä tehty eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.
2. Tunnistaa keskeiset valtionhallinnon, maakuntien ja kuntien toteuttamat vaikutusten arviointiprosessit, joihin väestön liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset tulisi integroida.

3. Jäsentää liikunnan, liikkumisen ja urheilun kannalta keskeiset arvioitavat teemat/kysymykset, jotka tulisi huomioida keskeisissä vaikutusten arvioinneissa.
4. Selvittää, millä menettelytavalla ja aikataululla liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset voitaisiin integroida mukaan keskeisiin vaikutusarviointeihin.

1.2 Työryhmän työsuunnitelma

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmä laati kehittämistyön alussa toiminnalleen työsuunnitelman, joka sisälsi viisi toimenpidettä:

1. **Toimenpide: Kartoitetaan, millaista liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia on tehty eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.**
Kartoitetaan, miten liikunta- ja liikkumisvaikutukset on otettu huomioon A) hallituksen esityksissä ja B) kuntien esityksissä tai päätöksissä, jotka ovat liikunnan ja liikkumisen kannalta olennaisia. Osana kartoitusta tunnistetaan hyviä esimerkkejä jo tehdyistä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinneista eri hallinnontasoilla.
Tavoite: Tunnistaa, kuinka yleistä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi on ja millaista arviointia on tehty eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.
Loppuotos: Tiivis katsaus liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin nykytilasta eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.
2. **Toimenpide: Kartoitetaan keskeiset a) valtionhallinnon, b) maakuntien ja c) kuntien toteuttamat vaikutusten arviointiprosessit, joihin väestön liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset tulisi integroida.**
Osana kartoitustyötä pyritään tunnistamaan myös jo käynnissä olevia vaikutusten arvioinnin kehittämisprosesseja ja työryhmiä, joihin liikunta- ja liikkumisvaikutusten näkökulma olisi hyvä saada mukaan. Työryhmän kokouksiin voidaan kutsua keskeisistä arviointi- tai kehittämisprosesseista vastaavia keskustelemaan temasta.
Tavoite: Tunnistaa jo olemassa olevat keskeiset vaikutusten arvioinnit, joihin liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset tulisi integroida.
Loppuotos: Listaus liikunnan, liikkumisen ja urheilun kannalta keskeisistä hallinnontasojen vaikutusten arvioinneista.

3. **Toimenpide: Laaditaan asiantuntijoiden kanssa liikunnan, liikkumisen ja urheilun kannalta keskeiset kysymykset, jotka tulisivat olla huomioituna keskeisissä vaikutusten arvioinneissa, ns. liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslistat.**

Esimerkiksi millä kysymyksillä ja tukimateriaaleilla voitaisiin arvioida jatkossa lainvalmistelun yhteydessä lain vaikutukset liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun.

Tavoite: Kysymysten ja tukimateriaalien avulla (1) tunnistetaan, koska liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia tarvitaan sekä (2) voidaan huomioida liikunnan, liikkumisen ja urheilun näkökulmat 2. kohdassa tunnistetuissa keskeisissä vaikutusten arvioinneissa.

Lopputuotos: Laaditut kysymykset ja tukimateriaalit integroitavaksi keskeisiin vaikutusten arviointeihin.

4. **Toimenpide: Arvioidaan liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin edellyttämän tietopohjan tasoa ja tiedon saatavuutta. Selvitetään tahoja, jotka voivat toimia asiantuntijatukena liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointien tekijöille. (01–05/2022)**

Tavoite: Tunnistaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia varten käytävissä olevan tietopohjan taso ja saatavuus sekä näihin liittyvät mahdolliset haasteet (esim. tietoaukot).

Lopputuotos: Arvio liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia varten käytävissä olevan tietopohjan tasosta ja saatavuudesta sekä tietoaukoista.

5. **Toimenpide: Selvitetään, miten tunnistettuihin keskeisiin vaikutusarviointeihin voitaisiin saada mukaan liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kysymykset ja tukimateriaalit.**

Esimerkiksi miten ministeriöiden lainvalmistelussa tehtävään vaikutusten arviointeihin voitaisiin saada mukaan liikuntaan ja liikkumiseen liittyvät kysymykset ja tukimateriaalit.

Tavoite: Tunnistetaan, millä menettelyillä liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun liittyvät kysymykset voitaisiin saada mukaan keskeisiin vaikutusarviointeihin.

Lopputuotos: Suunnitelma toimenpiteistä ja menettelyistä, joilla liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi voitaisiin saada osaksi keskeisiä vaikutusarviointeja.

Kehittämistyön lopputuotoksena päätettiin tuottaa raportti, joka luo tietopohjaa ja edellytyksiä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille eri hallinnonaloilla ja -tasoilla. Raportti sisältää myös toimenpide-ehdotuksia liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin integroimiseksi osaksi erilaisia nykyisiä vaikutusten arviointeja sekä esityksiä kehittämistyön jatkotoimenpiteille.

2 Mitä on liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (LIVA)?

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän ensimmäisenä tehtävänä oli määritellä, mitä on liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia ei ole määritelty aiemmin. Lisäksi työryhmän tuli pohtia, mitä nimitystä arvioinnista käytetään.

Työryhmä päätyi käyttämään nimitystä ”liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi” (lyhenne LIVA), jossa ovat mukana sekä käsitteet ”liikunta” että ”liikkuminen”. Seuraavassa määrittelyt molemmista käsitteistä ja työryhmän perustelut niiden käyttämiselle:

- **Liikunta** tarkoittaa fyysistä aktiivisuutta, jota toteutetaan tiettyjen syiden tai vaikutusten takia (esimerkiksi liikunnan tuottama ilo ja mielihyvä, terveyden parantaminen tai kunnon kohottaminen) ja yleensä harrastuksena.¹⁰

Työryhmä näki, että liikunta-käsite on tärkeä olla mukana nimessä, jotta arviointi yhdistetään eri alojen toimijoiden keskuudessa liikuntaan ja aktiiviseen liikkumiseen eikä esimerkiksi liikennesektorilla käytettyyn liikkumisen -käsitteeseen, jolla tarkoitetaan kaikenlaista liikkumista paikasta toiseen.

- **Liikkuminen** sisältää kaikenlaisen fyysisen aktiivisuuden, kuten leikit ja pelit, liikunnan ja urheilun, liikkumisen esimerkiksi koulu- tai työpäivän aikana, liikkumisen vapaa-aikana omatoimisesti tai liikunta- ja urheiluharrastuksen parissa tai osana kotitöitä sekä siirtymisen paikasta toiseen aktiivisesti, kuten kävellen, pyörällä tai pyörätuolilla.¹¹

Työryhmä haluaa korostaa, että liikunnan lisäksi on erityisen tärkeää arvioida liikkumisen eli aktiivisen arjen toteutumista osana vaikutusten arviointeja.

10 Liikunta (*mukailen*). Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Käypä hoito -johtoryhmän asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2016 (viitattu 4.5.2022). Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi

11 Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19.

Kehittämistyöryhmän määritelmän mukaan **liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnissa arvioidaan, millaisia vaikutuksia tehtävillä toimenpiteillä tai päätöksillä on ihmisten liikuntaan ja liikkumiseen sekä mahdollisuuksiin liikkua ja harrastaa liikuntaa**. Erilaiset toimenpiteet tai päätökset voivat vaikuttaa (myönteisesti tai haitallisesti) joko:

- A. **Välittömästi** väestön liikuntaan ja liikkumiseen (esimerkiksi työsuuhdepolku-pyörä verovapaana luontoisetuna tai liikuntapaikan rakentaminen) tai
- B. **Välillisesti**, pitkien vaikutusketjujen tuloksena, pitkällä aikavälillä ja eri tekijöiden yhteisvaikutuksena (esimerkiksi maankäytön ja kaavoituksen ratkaisut).

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tavoitteena on vaikutusten arvioinnin yleisten tavoitteiden (avoimuus, läpinäkyvyys, osallisuus jne.) lisäksi:

- **lisätä ymmärrystä ja tuottaa tietoa** valmistelijoille, päätöksentekijöille, sidosryhmille ja muille asianosaisille (esim. kuntalaiset) eri toimenpiteiden vaikutuksista väestön liikuntaan ja liikkumiseen,
- **muuttaa suunnittelukäytäntöjä ja tehtäviä ratkaisuja** liikuntaa ja liikkumista tukeviksi ja edistäviksi,
- **ehkäistä tai vähentää tehtävien ratkaisujen haitallisia vaikutuksia** liikuntaan ja liikkumiseen sekä
- **lisätä mahdollisuuksia arvioida** liikuntaan ja liikkumiseen liittyvien tavoitteiden toteutumista.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnissa on tärkeä tunnistaa, mihin kohderyhmiin vaikutukset kohdistuvat ja tarvittaessa arvioida vaikutuksia eri ryhmien kannalta erikseen. Erityisen tärkeää on tunnistaa vaikutukset väestöryhmiin, joiden liikunnan ja liikkumisen edellytykset ovat muuta väestöä haavoittuvaisempia ja riippuvaisempia lähipiiriin ja ympäristön sekä yhteiskunnan tuesta, kuten:

- Lapset ja nuoret (liikunnallinen elämäntapa syntyy jo lapsuudessa) sekä
- Erityistä tukea tarvitsevat ja heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät, kuten vammaiset henkilöt, maahanmuuttajat ja toimintakyvyltään heikentyneet iäkkäät henkilöt (liikunta ja liikkuminen on yleensä muuta väestöä vähäisempää ja osallistumisen mahdollisuudet ovat muuta väestöä heikommat).

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kannalta keskeisiä vaikutustyyppisiä ja kysymyksiä ovat:

1. **Välittömät vaikutukset ihmisten liikuntaan ja liikkumiseen** (esimerkiksi kävelyyn ja pyöräilyyn tai liikuntakasvatukseen ja -opetukseen).

Vaikuttaako päätös tai toimenpide välittömästi ihmisten liikuntaan ja liikkumiseen?

2. **Vaikutukset fyysiseen arkiympäristöön, kuten rakennettuun ja rakentamattomaan ympäristöön** (esimerkiksi asuin-, päiväkotij- ja koulurakennukset, hoivakodit ja palvelutalot sekä näiden pihapiirit ja lähiympäristöt, rakennetut viheralueet ja luonto- ja virkistysalueet sekä liikennejärjestelmät) **sekä yhdyskuntarakenteeseen** (esimerkiksi asumisen, työpaikkojen, palvelujen ja vapaa-ajan alueiden sekä näitä yhdistävien liikenneväylien sijoittuminen ja saavutettavuus).

Vaikuttako päätös tai toimenpide siihen, miten arkiympäristö tukee ihmisten liikuntaa ja liikkumista sekä mahdollisuuksia kulkea eri matkoja aktiivisilla kulkutavoilla (esimerkiksi kävellen tai pyöräillen)?

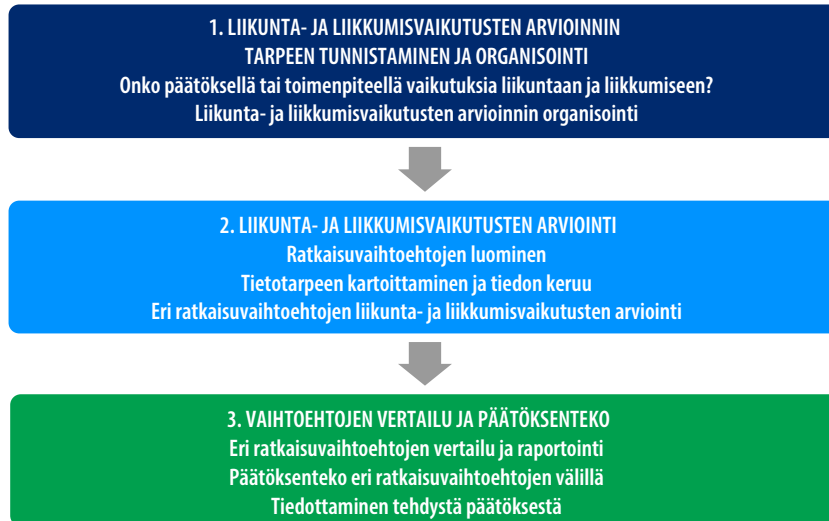
3. **Vaikutukset arjen rakenteeseen** (esimerkiksi työaika ja sen joustavuus, etätö sekä koulu- tai opiskelupäivä ja etäopiskelu) ja **palveluihin** (esimerkiksi varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut, sosiaali- ja terveystyöpalvelut, kuten ikään-tyneiden palvelut ja vammaispalvelut, kuljetuspalvelut sekä liikuntapalvelut). *Vaikuttaako päätös tai toimenpide siihen, miten arjen toiminnoissa ja palveluissa voidaan edistää ihmisten liikuntaa ja liikkumista, kuten osana sosiaali- ja terveystyöpalveluita?*

4. **Vaikutukset liikuntaa ja liikkumista edistävien toimijoiden** (esimerkiksi liikuntaseurat ja -järjestöt sekä muut liikuntaa edistävät yhdistykset, kunnan liikuntapalvelut ja yksityiset yritykset) **toimintaedellytyksiin** (esimerkiksi verotus, vapaaehtoistyön edellytykset tai hallinnollinen taakka). *Vaikuttaako päätös tai toimenpide liikuntaa ja liikkumista edistävien toimijoiden toimintaedellytyksiin?*

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia voidaan tehdä **laaja-alaisesti eri toimijoiden osalta**, kuten valtionhallinnossa, hyvinvointialueilla, kunnissa ja järjestöissä. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia voidaan toteuttaa **osana erilaisia vaikutusten arviointiprosesseja**, kuten lainvalmistelun vaikutusten arviointia tai lapsivaikutusten arviointia tai yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia tai omana itsenäisenä arviointina ja liittää osaksi laajempaa arviointia.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointiprosessin voi toteuttaa eri tavoin ja prosessissa eri vaiheet voivat olla limittäin. Seuraavassa on kuvattu yksi tapa toteuttaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (kuviokuva 1).

Kuvio 1. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin eteneminen.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin prosessi käynnistyy **tarpeen tunnistamisella**, kun jollakin valmisteltavalla asialla tunnistetaan olevan vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen. Tämän jälkeen **organisoidaan arviointiprosessi**, kuten määritellään ketkä osallistuvat arviointiin, missä aikataulussa arviointi toteutetaan ja miten arviointiprosessi toteutetaan.

Seuraavassa vaiheessa **määritellään ratkaisuvaihtoehdot**. Tarkastelussa on ainakin vallitseva tilanne, jossa ei tehdä muutoksia nykytilaan (ns. nollavaihtoehto) ja vaihtoehto, jossa tehdään nykytilaan jonkinlainen muutos. Usein tarkastelussa on mukana useampi vaihtoehto. Vaihtoehtojen lisäksi on hyvä määritellä, **millä kysymyksillä vaihtoehtoja arvioidaan**.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tueksi on tärkeää **kartoittaa tietotarpeet ja kerätä tarvittava tietopohja**. Keskeisiä tietolähteitä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tueksi ovat muun muassa:

- Erilaiset tutkimukset ja selvitykset (esimerkiksi LIITU-tutkimus, FinSote ja FinTerveys, KunnonKartta ja Henkilöliikennetutkimus)
- Liikuntaa ja liikkumista edistävien toimijoiden internetsivut (esimerkiksi UKK-instituutti, Likes-tutkimuskeskus, Liikkuvat-ohjelmat ja Liikuntakaavoitus.fi)

- Erilaiset tilasto- ja indikaattoripankit (esimerkiksi www.okm.fi/liikuntaindikaattorit, Sotka.net ja Lipas.fi.) sekä kuntien kohdalla kuntien omat tiedonkeruut (esim. liikuntapaikkojen kävijämäärät ja pyöräliikennelaskurit)

Kerättyjen tietojen pohjalta arvioidaan, **miten eri vaihtoehdot vaikuttavat liikuntaan ja liikkumiseen**. Vaikutukset voivat olla positiivisia, neutraaleja tai negatiivisia. Samalla on tärkeä tunnistaa erilaisten vaikutusten merkittävyys, sillä kaikki vaikutukset eivät ole samanarvoisia. Tarvittaessa hankitaan lisää tietoa arvioinnin tueksi, esimerkiksi osallistamalla ja kuulemisella.

Viimeisessä vaiheessa **vertaillaan eri vaihtoehtoja ja tehdään päätös**. Päätöksenteon jälkeen on tärkeä tiedottaa päätöksestä ja sen perusteista.

Ennakoarvioinnin jälkeen on myös tärkeää **seurata ja jälkikäteisarvioida**, miten vaikutukset ovat toteutuneet.

3 Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi eri hallinnontasoilla

3.1 Valtionhallinto

Valtionhallinnossa tehdyn liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tilannetta kartoitettiin tarkastelemalla hallituksen esityksiä ja vaikutusten arviointia osana liikuntaan ja liikkumiseen liittyvää lainvalmistelua. Kartoituksessa käytiin läpi hallituksen esitykset vuosilta 2019 (109 kpl) ja 2020 (265 kpl), yhteensä 374 hallituksen esitystä. Näistä hallituksen esityksistä kartoitettiin esitykset, joissa oli selkeä kiinnekohta liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun sekä liikunta- ja urheilutoimialan toimijoihin (yhteensä 31 esitystä). Näiden 31 esityksen osalta tarkasteltiin:

- A. Olisiko esityksissä pitänyt tehdä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia?
Jos kyllä,
- B. Huomioitiinko esitysten vaikutusten arvioinneissa liikunta- ja liikkumisvaikutukset?

Kartoitustyön havainnot ja tulokset

Väestön liikunnan ja liikkumisen edellytyksiin vaikutetaan valtiohallinnossa esimerkiksi kaavoitukseen ja rakentamiseen, varhaiskasvatukseen, perusopetukseen sekä vanhuspalveluihin liittyvällä lainsäädännöllä. Näin ollen on tärkeää, että vaikutukset liikuntaan ja liikkumiseen huomioidaan lainvalmistelun yhteydessä.

Kartoitustyön tulos oli, että **yhdessäkään hallituksen esityksessä vuosina 2019–2020 ei ollut tehty liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia**. Kartoitustyön tuloksena nousi esille hallituksen esityksiä, joiden olisi ollut tarpeen sisältää liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia, kuten:

1. **HE 4/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain muuttamisesta.**
Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma: Mitkä ovat esityksen vaikutukset iäkkäiden liikkumiseen, toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan sekä tietoon iäkkäiden toimintakyvystä?

2. **HE 86/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.**

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma: Mitkä ovat poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden (etäopetus) vaikutukset oppilaiden liikkumiseen?

3. **HE 149/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta.**

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma: Mitkä ovat kokeilun vaikutukset pienten lasten liikkumismahdollisuuksiin, -tottumuksiin ja -taitoihin?

4. **HE 170/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaisverolain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.**

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma:
Mitkä ovat muutoksen vaikutukset liikuntatoimialan rahoitukseen?

5. **HE 201/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi määräaikaisesta henkilöautojen romutuspalkkiosta vuosina 2020 ja 2021.**

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma: Mitkä ovat esityksen vaikutukset väestön liikkumiseen ja aktiivisiin liikkumismuotoihin (sähköpyörä)?

6. **HE 241/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.**

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin näkökulma: Mitkä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) uudistuksen vaikutukset kuntien hyvinvoinnin edistämistyöhön ja liikuntapalveluihin, liikkumisen edistämiseen osana sote-palveluita sekä hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyöhön, kuten elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan palveluketjuihin?

Lisäksi kartoitustyössä nousi esille hallituksen esityksiä, joilla **oli kiinnekohta liikuntaan ja liikkumiseen, mutta joissa ei tarvittu liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia**. Syynä tähän oli yleensä se, että ei ole realistista odottaa, että liikunta-alan tilannetta arvioitaisiin erikseen osana esityksen vaikutusten arviointia.

1. **HE 64/2019 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamiseksi.**
Perustelu: Ei tarvetta/mahdollisuutta arvioida erikseen vaikutuksia yhteen ammattiryhmään, kuten urheilijoiden eläkkeisiin.
2. **HE 25/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi majoitus- ja ravitsemistoinnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.**
Perustelu: Ei tarvetta/mahdollisuutta arvioida erikseen vaikutuksia yhteen toimialaan, kuten liikunta- ja urheilutoimialan yhteydessä toimivaan ravitsemus- ja majoitustoimintaan (esimerkiksi urheiluopistot)
3. **HE 143/2020 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 3 ja 149 a §:n muuttamisesta.**
Perustelu: Ei tarvetta/mahdollisuutta arvioida erikseen vaikutuksia yhteen toimialaan, kuten liikunta- ja urheilutoimialan yritystoimintaan.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kartoitustyön tuottama keskeinen havainto oli, että **lakiehdotusten vaikutusten arvioinneissa ei juurikaan huomioida esitysten vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.** Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämiseksi lainvalmistelussa tulisi **Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeeseen lisätä omaksi kohdaksi liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi.** Lisäksi olisi tarpeen laatia **valtionhallinnon toimijoille liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia varten tarkistuslistat**, joita voitaisiin hyödyntää niin osana lakiehdotusten vaikutusten arviointia kuin muiden toimenpiteiden (esim. ohjelmat, suunnitelmat ja strategiat) valmistelussa ja myös ministeriöitä laajemmin valtionhallinnossa.

3.2 Kunnat

Kunnissa tehdyn liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tilannetta kartoitettiin kolmella tavalla:

1. Kartoittamalla kunnissa jo tehtyjä päätösten vaikutusten ennakoarviointeja
2. Kartoittamalla tapausesimerkinä yhden suuren kaupungin kaupunginhallituksen päätökset keväältä 2019
3. Tiedustelulla 15 suurimman kaupungin liikuntatoimen johtajille tehdyistä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinneista

Kuntien päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Kunnissa tehtyjä päätösten vaikutusten ennakoarviointeja on koottu Kuntaliiton ylläpitämälle Hyvinvointikertomus.fi-sivustolle sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internet-sivuille¹². Näiltä sivuilta löytyy yhteensä noin 40 päätösten vaikutusten ennakoarviointia, joiden osalta kartoitettiin:

- A. Olisiko päätöksessä ollut tarpeen tehdä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia? Jos kyllä,
- B. Huomioitiinko vaikutusten arvioinneissa liikunta- ja liikkumisvaikutukset?

Kartoitustyön perusteella **kuntataso näyttäytyy liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kannalta merkittävimältä tasolta, koska kunnissa tehdään eniten liikuntaan ja liikkumiseen välittömästi vaikuttavia päätöksiä**. Tämän vuoksi olisi hyvin tärkeää, että erilaisen valmistelun ja päätöksenteon yhteydessä kunnissa arvioitaisiin päätöksen mahdolliset vaikutukset liikkumiseen ja liikuntaan.

Kartoituksen perusteella **noin puolessa ennakoarvioinneista, joissa arvioitiin olevan tarve liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille, oli tehty jonkintasoista liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia** (minimissään tunnistettu vaikutukset liikuntaan ja liikkumiseen). Kartoituksen perusteella yleisimpiä teemoja, joihin liittyy kuntatasolla tarve liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille, ovat muun muassa:

- **Erilaiset palveluverkkoselvitykset, kuten kouluverkkoselvitykset** (koulumatkojen kulkeminen, koulupäivän aikainen fyysinen aktiivisuus ja koulujen liikuntatilat alueen keskeisinä liikuntaolosuhteina)
- **Varhaiskasvatus-, koulutus- sekä vanhus- ja vammaispalveluiden järjestäminen** (mm. kerhotoiminnan ja päivätoiminnan järjestäminen sekä palveluiden tuottamistavat, Huom! Vanhus- ja vammaispalvelut siirtyvät jatkossa hyvinvointialueille, pl. Helsinki)
- **Kaavoitus- ja rakentamisratkaisut** (mm. virkistys- ja viheralueet, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteet)
- **Liikuntahallinnon erilaiset päätökset** (mm. liikuntapaikkarakentaminen)

Kartoituksessa nousi esille hyviä esimerkkejä kuntien ennakoarvioinneista, joissa oli mukana liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia:

¹² Päätösten ennakkovaikutusten arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.

1. Imatran kaupunki: Koulujen palveluverkkoselvitys (LAVA)

Tunnistettu hyvin eri mallien ja ratkaisuvaihtoehtojen vaikutukset erityisesti:

- A. lasten ja nuorten koulumatkoihin (koulumatkan pituus ja turvallisuus),
- B. koulupäivän aikaiseen ja sen jälkeiseen liikkumiseen ja liikuntaan (oppimisympäristöt, piha alueet, yhteydet liikuntapaikkoihin, kerhotoiminnan mahdollisuudet) sekä
- C. alueen liikunnan harrastamisen mahdollisuuksiin (koulujen liikuntatilojen hyödyntäminen esim. seuratoiminnassa).

2. Lahden kaupunki: Varhaiskasvatuksen ryhmien sekä peruskoululaisten maksuttomat joukkoliikennematkat (EVA)

Tunnistettu uudistuksen mahdollisuudet tukea lasten ja nuorten omaehtoista liikkumista mm. harrastuksiin sekä mahdolliset negatiiviset vaikutukset kävelyyn ja pyöräilyyn.

3. Ylivieskan kaupunki: Varhaiskasvatuspalveluiden leikkikerhotoiminta (EVA)

Tunnistettu mm. toiminnan positiiviset vaikutukset lasten motoristen taitojen kehittymiseen sekä lasten ja vanhempien myönteisiin kokemuksiin yhteisistä ulkoilu- ja liikkumisharrastuksista.

Kartoitustyön yhteydessä nousi esille myös esimerkkejä kuntien ennakoarvioinneista, joissa olisi ollut tarpeen olla (vähintään laajemmin) mukana liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi.

Esimerkiksi erään kaupungin subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisen yhteydessä tehdyssä lapsivaikutusten arvioinnissa oli tunnistettu vaikutukset lapsen leikkiin ja liikkumiseen perustuvaan monipuoliseen pedagogiseen toimintaan, mutta ei ollut juurikaan arvioitu vaikutuksia lasten fyysiseen aktiivisuuteen. Toisen kaupungin iltapäivätoiminnan järjestämiseen liittyvässä lapsivaikutusten arvioinnissa oli arvioitu vaikutuksia lähinnä harrastamiseen yleisesti, mutta ei ollut arvioitu erikseen vaikutuksia lasten liikunnan harrastamiseen.

Kolmannen kaupungin vanhustenhuollon vaihtoehtoisten toimintatapojen ennakoarvioinnissa oli tuotu esille kuntoutuspalveluiden merkitys, mutta ei ollut arvioitu eri mallien vaikutuksia mahdollisuuksiin tukea ikääntyneiden liikkumista ja vaikutuksia kuntoutuspalveluihin. Erään kunnan kouluverkkoselvityksessä oli arvioitu kattavasti vaikutukset koulumatkojen pituuksiin, mutta ei ollut arvioitu vaikutuksia koulumatkojen kulkemiseen aktiivisilla kulkumuodoilla. Lisäksi ei ollut arvioitu vaikutuksia muun muassa alueiden liikunnan harrastamismahdollisuuksiin koulujen liikuntatilojen näkökulmasta.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi osana kunnan yleistä päätöksentekoa

Osana kartoitusta käytiin läpi tapausesimerkinä yhden suuren kaupungin kunnanhallituksen päätökset keväältä 2019. Päätöksistä tunnistettiin asiakohdat, joilla oli kiinnekohta liikuntaan, liikkumiseen ja urheiluun tai liikunta- ja urheilutoimialan toimijoihin. Näiden osalta tarkasteltiin, onko päätöksenteon yhteydessä tehty liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia.

Kaupungin päätöksissä oli **monesti tunnistettu toimenpiteen, kuten kaavoitusratkaisun vaikutukset väestön liikuntaan ja liikkumiseen, mutta ei ollut arvioitu tai ei pystytty arvioimaan kunnolla päätöksen vaikutuksia**. Yleisimpiä teemoja, joissa arvioitiin tarve liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille, olivat muun muassa:

- **Kaavoitusratkaisut** (mm. virkistys- ja viheralueet)
- Erilaiset **strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat** (mm. lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, koulutuspoliittinen ohjelma ja kaupunginosan kehittämissuunnitelma)
- **Liikenneratkaisut** (mm. joukkoliikenteen kehittäminen, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen)

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi suurimmissa kaupungeissa

Osana kartoitustyötä lähetettiin 15 suurimman kaupungin liikuntatoimenjohtajille tiedustelu siitä, onko kaupungissa tehty liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia osana liikuntatoimen tai muun hallinnonalan liikuntaan ja liikkumiseen liittyvää päätöksentekoa. Lisäksi pyydettiin hyviä esimerkkejä mahdollisesti tehdyistä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinneista. Tiedusteluun saatiin vastaukset 12 kaupungilta.

Kaupungeista saatujen vastausten perusteella **liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi ei näyttäydä systemaattiselta tai laaja-alaiselta toiminnalta osana suurten kaupunkien liikuntahallinnon päätöksentekoa**. Lähinnä löytyy yksittäisiä esimerkkejä, joissa on arvioitu jonkun esityksen/toimenpiteen vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen, kuten:

- Helsingin kaupungin liikuntavaikutusten arvioinnit mm. liikuntatoimen toiminta-avustusten tai käyttövuorojen jakojärjestyksestä
- Jyväskylän kaupungin liikunta- ja urheiluseurojen tukimuotojen sukupuoli-vaikutusten arviointi tai vaikutusten arviointi liikuntapalvelujen kehittämisestä osana Hippos2020-hanketta
- Oulun kaupungin terveystieteiden vaikutusten arvioinnin suunnitelma (tehty kaksi kertaa)

Lisäksi Kuopion kaupungilla on käytössä arviointimalli, jonka avulla voidaan arvioida, miten kaupungin tekemät päätökset vaikuttavat välittömästi tai välillisesti ihmisiin, ympäristöön, talouteen ja yrityksiin. Arvioinnissa arvioidaan mm. vaikutuksia hyvinvointiin (sis. aktiivisuuden innostava arki), palvelujen saatavuuteen ja laatuun (sis. liikunta) sekä elintapoihin (sis. liikunta).

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kuntataso näyttäytyy liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kannalta merkittävimmältä tasolta, koska kunnissa tehdään eniten liikuntaan ja liikkumiseen välittömästi vaikuttavia päätöksiä. **Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi ei näyttäyty systemaattiselta ja laaja alaiselta toiminnalta kunnissa**, niin osana liikuntahallinnon kuin muiden hallinnonalojen päätöksentekoa. Kuntatasolta löytyy lähinnä yksittäisiä esimerkkejä, joissa on arvioitu jonkun esityksen/toimenpiteen vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tekemistä kuntatasolla haastaa se, että osassa kuntia ennakkovaikutustenarvioinnin tekeminen ylipäänsä on vielä jäsentymätöntä ja epäsystemaattista. Ennakoarvioinnin käytännöt ovat monissa kunnissa, etenkin pienissä kunnissa vasta kehittymässä. Ennakoarvioinnin tarve on monesti tunnistettu, mutta haasteena nähdään muun muassa niukat resurssit ja selkeiden toimintamallien puute, kuten kenen vastuulle vaikutusten arvioinnin tekeminen kuuluu sekä milloin ja kuinka laajasti sitä tulisi toteuttaa.

Lisäksi liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin haasteina kuntatasolla näyttää olevan vaikutusten arvioinnin toimintamallin puuttuminen, arviointiosaaminen ja puutteet osaaamisessa hyödyntää tietoa sekä toisaalta arvioinnissa hyödynnettävän liikunnan ja liikkumisen tietopohjan riittävyys ja hajanaisuus.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin edistämiseksi kuntatasolla tulisi **jatkaa yleisesti vaikutusten ennakoarvioinnin kehittämistyötä sekä saada integroitua liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi osaksi erilaisia kunnissa tehtäviä vaikutusten arviointeja**. Lisäksi kuntatason toimijoille tulisi laatia liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslistat, joita voidaan hyödyntää osana kunnallista valmistelua ja päätöksentekoa.

4 Liikunnan ja liikkumisen kannalta keskeiset vaikutusten arvioinnit

Liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyöryhmän tehtävänä oli kartoittaa vaikutusten arviointiprosessit, joissa olisi tärkeää huomioida liikkumisen ja liikunnan kysymykset. Vaikutusten arvioinnit voidaan jakaa kahteen luokkaan: 1. Yleiset ohjeet, joilla ohjataan vaikutusten arviointia, kuten lainvalmistelun vaikutusten arviointia sekä 2. Teemakohtaiset vaikutustenarvioinnit, joilla ohjataan tiettyyn teemaan liittyvää vaikutusten arviointia, kuten lapsivaikutusten arviointia tai ympäristövaikutustenarviointia. Samalla kartoitettiin, miten eri vaikutusten arvioinneissa on huomioitu liikkumisen ja liikunnan kysymykset. Lisäksi kartoitettiin kuhunkin vaikutusten arviointiin liittyvät mahdolliset keskeiset ohjeet ja oppaat sekä keskeiset verkostot ja työryhmät, jotka edistävät kyseisten vaikutusten arviointia.

4.1 Vaikutusten arvioinnin yleiset ohjeet ja oppaat sekä verkostot

4.1.1 Lainvalmistelun vaikutusten arviointi

Kiinteänä osana ministeriöiden lainvalmistelua tehdään vaikutusten arviointia. Tavoitteena on tuottaa tietoa valmistelijoille, päättäjille ja sidosryhmille suunnitteilla olevan lainsäädännön vaikutuksista, niiden merkittävyydestä ja mahdollisista haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Lainvalmistelun vaikutusten arviointia ohjataan sekä yleisellä ohjeistuksella että eri vaikutuslajeja koskevilla erityisohjeistuksilla.

Ohjeet ja oppaat

Lainvalmistelun vaikutusten arviointia ohjaavat Ohjeet säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista sekä ohjeita täydentävä vaikutusalakohtainen tietoaineisto. Nykyinen ohje on vuodelta 2007. Ohjeet on tarkoitettu ensisijaisesti valtioneuvoston lainvalmistelijoille, mutta niitä voidaan soveltaa myös esimerkiksi erilaisten politiikkaohjelmien ja -toimenpiteiden valmistelussa.¹³

13 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi: Ohjeet. Julkaisu 2007:6. Oikeusministeriö 2007.

Nykyisessä säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeessa ei ole juurikaan huomioitu liikuntaa ja liikkumisvaikutuksia. Vain osana lapsivaikutusten arviointia ja tasa-arvovaikutusten arviointia on maininta liikkumisesta, harrastamisesta ja virkistyksestä.

Oikeusministeriö asetti valtioneuvostotason työryhmän valmistelemaan uutta vaikutusarviointiohjetta valtioneuvoston valmistelijoiden käyttöön. Tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti parantaa säädösehdotusten vaikutusten arviointeja, sillä esimerkiksi kaikkia arvioimista edellyttäviä vaikutuslajeja ei ole huomioitu riittävästi nykyisessä ohjeessa. Työryhmän toimikausi oli 22.12.2020–31.12.2021. Uuden lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen luonnos annettiin lausunnoille keväällä 2022, ja se on tarkoitus hyväksyä vuoden 2022 aikana.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten kehittämistyöryhmä valmisti tekstiehdotuksen liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnista ja esitti tekstiä lisättäväksi lainvalmistelun vaikutusten arviointiohjeeseen. Lausuntokierroksella olevaan luonnokseen on sisällytetty erillisenä osiona liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi, joka on osa vaikutuslajia ”Hyvinvointi- ja terveys” (tilanne huhtikuu 2022).

Säädösehdotusten vaikutusten arvioinnin yleisohjeen lisäksi on annettu erillisiä ohjeistuksia eri vaikutuslajien arvioinnista. Esimerkiksi **Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta** -oppaaseen on koottu näkökulmia siitä, miten voidaan arvioida säädösehdotusten vaikutuksia ihmisiin. Oppaassa on tunnistettu useassa kohtaa liikkuminen ja liikunta. Esimerkiksi lapsiarvioinnin kohdalla nostetaan esiin tarve arvioida säädösehdotuksen vaikutukset lasten liikkumiseen, kuten voivatko lapset kulkea itsenäisesti ja esteettömästi asuinalueella, matkalla kouluun ja harrastuksiin, vaikuttaako toimenpide vammaisten lasten liikkumismahdollisuuksiin, lisääntykö vai vähenekö lasten omaehtoinen liikunta sekä varataanko lapsille riittävästi leikki-, liikkumis- ja oleskelutilaa.¹⁴

Verkostot

Oikeusministeriö on asettanut **Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkoston** 18.12.2020–31.3.2023 väliseksi ajaksi. Verkoston tavoitteena on toimia yhteyshenkilöverkostona, tukea säädösvalmistelijoita vaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa sekä vahvistaa ministeriöiden välistä yhteistyötä vaikutusarviointien laatimisessa. Verkostossa on jäsen kustakin ministeriöstä. Verkostossa jaetaan tietoa yli ministeriörajojen vaikutusarvioinnin tarpeista kunkin ministeriön toimialaan liittyvissä kysymyksissä,

¹⁴ Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2016:2.

keskustellaan eri vaikutusarvioinneista, jaetaan hyviä käytäntöjä sekä tehdään tarvittaessa kehittämissuhteita vaikutusarviointien tieto- ja koulutustarpeista sekä keinoista vahvistaa valtioneuvostotason yhteistyötä vaikutusarvioinneissa.¹⁵ Mukana verkostossa ei ole liikunnan ja liikkumisen asiantuntijoita (tilanne toukokuu 2022).

4.1.2 Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa

Suomen Kuntaliitto on laatinut vuonna 2011 suosituksen **Vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa**. Suosituksen ja siihen liittyvän oppaan tarkoitus on vahvistaa ennakoarviointia ja vaikutusten kokonaisvaltaista huomioimista kuntien päätöksenteossa. Opas on tarkoitettu ensisijaisesti sekä kuntien että kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijajohdolle ja valmistelijoille sekä soveltuvin osin kuntien liikelaitoksille sovellettavaksi niiden laatiessa päätösesityksiä. Kuntaliitto tarjoaa kuntien käytettäväksi myös sähköistä työvälinettä (www.hyvinvointikertomus.fi), jota kunnat voivat hyödyntää ennakkovaikutusten arviointien tekemisessä ja omien ennakoarviointimallien kehittämisessä.

Kuntaliiton ennakoarviointimallissa arvioidaan vaikutuksia kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen. **Liikunta ja liikkuminen eivät tällä hetkellä nouse esille Kuntaliiton ennakoarviointimallissa, kuten sähköisessä työkalussa.**

Kuntaliitossa on käynnistynyt kevään 2022 aikana ennakoarvioinnin kehittämistyö, jonka aikana on tarkoitus päivittää ainakin sähköinen työkalu. **Liikunta- ja liikkumisvaikutusten kehittämistyöryhmä valmisteli tekstiehdotuksen liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnista ja esitti tekstin lisäämistä osaksi sähköistä työkalua.**

4.2 Teemakohtaiset vaikutusten arvioinnit, ohjeet ja oppaat sekä verkostot

4.2.1 Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)

Lapsivaikutusten arvioinnissa (LAVA) arvioidaan päätösten ja toiminnan vaikutuksia lapsiin sekä lasten oikeuksien ja edun toteutumiseen. Lapsivaikutusten arviointia varten on olemassa monia ohjeistuksia ja käsikirjoja, joita ovat tuottaneet muun muassa eri ministeriöt, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä lapsijärjestöt.

¹⁵ Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkosto. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM018:00/2021>. Viitattu 18.5.2022.

Ohjeet ja oppaat

LAVA: Lapsivaikutusten arviointi -ohjeistus on laadittu osana Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa vuonna 2018. Ohjeistus on suunnattu kuntien ja maakuntien päätösvalmistelijoille ja päätöksentekijöille. Ohjeistusta voivat soveltaa myös kaikki lasten parissa työskentelevät toimijat, kun ne arvioivat toimintansa lapsiin kohdistuvia vaikutuksia. Ohjeistus sisältää muun muassa esimerkkikuvauksen toteutetusta lapsivaikutusten arvioinnista. Ohjeissa tuodaan esille lasten harrastustoiminnan arviointi.¹⁶

Osana lapsistrategian toimeenpanoa on tuotettu ohjeistuksia lapsivaikutusten arvioinnista eri hallinnon tasoille. **Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirjassa lainvalmistelijoille** (2021) tarkastellaan lapsivaikutusten arviointia säädösvalmistelussa. Käsikirjassa on listattu aihealueita, jotka ovat tärkeitä lasten kannalta ja joita tulee tarkastella lainvalmistelussa. Liikkumista ja liikuntaa ei ole tunnistettu käsikirjassa omana osa-alueena, mutta käsikirjassa on nostettu esiin tarve arvioida vaikutukset lasten lepoon, leikkiin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen.¹⁷ Myöskään **lapsivaikutusten arvioinnin ohjeistuksissa hyvinvointialueille**¹⁸ ja **kunnille**¹⁹ ei nosteta erikseen esille vaikutusten arviointia lasten liikkumiseen ja liikuntaan, mutta mainitaan lasten harrastukset ja muun vapaa-ajan toiminta yhtenä arvioinnin osa-alueena.

Verkostot

Lastensuojelun Keskusliitto koordinoi vapaamuotoista LAVA-verkostoa, jossa kohtaavat lapsivaikutusten arviointia edistävät toimijat kahdesti vuodessa. Verkostoon kuuluu edustajia muun muassa lapsijärjestöistä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta ja Suomen Kuntaliitosta. Mukana verkostossa ei ole liikunnan ja liikkumisen asiantuntijoita (tilanne toukokuu 2022).

16 LAVA: Lapsivaikutusten arviointi. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018051824218>

17 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2021): Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2021:5.

18 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2022): Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä – Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina hyvinvointialueella. Ohjeistus hyvinvointialueiden päättäjille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:2.

19 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2022): Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnassa. Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina kunnassa -ohjeistus. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:4.

4.2.2 Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)

Ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) on lakisääteinen²⁰ ympäristövaikutusten arviointiprosessi. Lainsäädännössä on määritelty hankkeet, joista on aina tehtävä ympäristövaikutusten arviointi. YVA-menettelyä voidaan soveltaa myös muihin kuin laissa mainittuihin hankkeisiin, jos niistä katsotaan aiheutuvan merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa arvioidaan hankkeen aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia muun muassa väestöön sekä ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, luontoon, yhdyskuntarakenteeseen, aineelliseen omaisuuteen, maisemaan, kaupunkikuvaan, kulttuuriperintöön, luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä näiden tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin. Ympäristövaikutusten arvioinnin avulla pyritään vähentämään tai kokonaan estämään hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia.²¹

Ohjeet ja oppaat

Ympäristövaikutusten arviointia varten on olemassa useita ohjeistuksia ja käsikirjoja, joita ovat tuottaneet muun muassa eri ministeriöt. **Säädösehdotusten ympäristövaikutusten arviointi -opas** on tarkoitettu säädösvalmisteljoille ja arviointien tekijöille. Opas tarjoaa työkaluja ympäristövaikutusten tunnistamiseen, selvittämiseen ja merkittävyyden arviointiin. Oppaassa ei nosteta erikseen esille vaikutusten arviointia väestön liikkumiseen ja liikuntaan, kuten arvioitaessa vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen ja rakennettuun ympäristöön sekä ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen.²²

Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset -oppaassa annetaan yleisiä ohjeita ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi. Ohjeet on tarkoitettu arviointien laatijoille sekä valtion että kuntien sosiaali- ja terveysvaikutusten arviointiin liittyvistä tehtävistä vastaaville viranomaisille. Oppaassa ei nosteta erikseen esille vaikutusten arviointia väestön liikkumiseen ja liikuntaan, mutta osana sosiaalisten vaikutusten arviointia nostetaan esille tarve arvioida vaikutukset elämäntapaan ja elämänlaatuun, kuten päivittäisiin elämis- ja liikkumismahdollisuuksiin (esimerkiksi kevytliikenne).²³

20 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017.

21 Ympäristövaikutusten arviointi. Ymparisto.fi. Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, https://www.ymparisto.fi/fi-fi/asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/ymparistovaikutusten_arviointi. Viitattu 19.5.2022.

22 Säädösehdotusten ympäristövaikutusten arviointi. Ympäristöministeriö 2019.

23 Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 1999:1.

Verkostot

Ympäristövaikutusten arvioinnin verkostona toimii vuonna 1994 perustettu YVA ry, joka toimii yhdysiteenä ja keskusteluforumina ympäristövaikutusten arvioinnin parissa toimivien kesken. YVA ry:n tavoitteena on edistää osallistuvaa ja eri arvot esille tuovaa suunnittelua. Yhdistys antaa myös lausuntoja ja osallistuu ympäristövaikutusten arvioinnin kehittämiseen.²⁴

4.2.3 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa

Vaikutusten arviointi kaavoituksessa perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin, jonka mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Vaikutusten arviointi tuottaa tietoa kaavan toteuttamisen merkittävistä vaikutuksista sekä tukee osallistumista, kaavaa koskevaa päätöksentekoa sekä kaavan toteuttamista.²⁵

Ohjeet ja oppaat

Vaikutusten arvioinnista kaavoituksessa on laadittu lukuisia oppaita ja julkaisuja eri näkökulmista. Vaikutusten arviointia kaavoituksessa esitellään myös Ympäristö.fi-sivustolla²⁶. Liikkumis- ja liikuntavaikutusten arvioinnin tueksi kaavoituksessa on laadittu **Liikuntakaavoitus.fi-sivusto**, jolla pyritään edistämään liikunnalle suotuisten elinympäristöjen syntymistä informaatio-ohjauksella. Tavoitteena on lisätä esimerkiksi suunnittelijoiden ja päätöksentekijöiden tietoisuutta liikunnalle suotuisista ja liikuntaan kannustavista elinympäristöistä sekä niiden merkityksestä terveydelle. Lisäksi pyritään parantamaan liikuntatoimijoiden valmiuksia osallistua kaavoitukseen.²⁷

24 YVA ry:n internetsivut, <http://www.yvary.fi/>. Viitattu 16.5.2022.

25 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Ympäristö.fi, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Kaavoituksen_eteneminen/Vaikutusten_arviointi_kaavoituksessa. Viitattu 19.5.2022.

26 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Ympäristö.fi, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Kaavoituksen_eteneminen/Vaikutusten_arviointi_kaavoituksessa. Viitattu 19.5.2022.

27 Liikuntakaavoitus.fi-sivusto, <https://liikuntakaavoitus.fi/>. Viitattu 18.5.2022.

4.2.4 Terveysvaikutusten arviointi (TVA)

Terveystalolaki (11§) velvoittaa kuntaa ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymää arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Terveysvaikutusten arvioinnissa huomioidaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ulottuvuuksiin kohdistuvat vaikutukset.²⁸ Terveysvaikutusten arvioinnista ei ole laadittu ajantasaista ohjetta tai opasta, josta voitaisiin arvioida, onko siinä huomioitu liikunnan ja liikkumisen näkökulmat.

Terveysvaikutusten arviointia tehdään osana erilaisia muita arviointeja, kuten osana lainsäädännön vaikutusten arviointia tai ympäristövaikutusten arviointia (ympäristöterveysvaikutusten arviointi). Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut ympäristövaikutusten arviointia käsittelevät yleiset ohjeet ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi. **Ympäristövaikutusten arviointi – Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset -ohjeissa** on huomioitu ihmisten liikkumismahdollisuudet (kävely ja pyöräily)²⁹.

4.2.5 Talousvaikutusten arviointi

Taloudellisilla vaikutuksilla tarkoitetaan päätöksen tai toimenpiteen (esimerkiksi lainsäädäntö) vaikutuksia kotitalouksien asemaan, yrityksiin, julkiseen talouteen ja kansantalouteen. Talousvaikutusten arvioinnin/taloudellisten vaikutusten arvioinnin tavoitteena on varmistaa, että esimerkiksi lainsäädäntö tukee parhaalla mahdollisella tavalla talouskasvua, työllisyyden kehitystä, yritysten toimintaa ja kilpailukykyä sekä kansalaisten hyvinvointia.³⁰

Toimenpiteen tai päätösten talousvaikutukset voivat olla esimerkiksi palveluiden tuottamisen kustannuksia, mutta myös ennaltaehkäisevään toimintaan kohdistetun panostuksen kustannushyötyjä, kuten väestön liikkumisen ja liikunnan edistämisen tuottamia kustannussäästöjä. Päätökset voivat vaikuttaa myös tulonsiirtoihin ja kotitalouksien käytävissä oleviin tuloihin, joilla on vaikutusta esimerkiksi ihmisten liikkumiseen ja liikuntaan

28 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internet-sivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointi-johtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.

29 Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriö 1999.

30 Vaikutusten arviointi. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/vaikutusten-arviointi>. Viitattu 19.5.2022.

käytettävissä oleviin varoihin. Päätösten taloudelliset vaikutukset voivat kaventaa tai lisätä ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja.³¹

Ohjeet ja oppaat

Talousvaikutusten arviointia tehdään osana erilaisia muita arviointeja, kuten osana lainsäädännön vaikutusten arviointia tai vaikutusten ennakoarviointia kunnallisessa päätöksenteossa. Oikeusministeriön julkaisemat **Säädösehdotusten vaikutusten arviointi ohjeet** (päivitystyö parhaillaan käynnissä)³² sisältää ohjeet taloudellisten vaikutusten arviointiin osana lainvalmistelua. Valtiovarainministeriö on julkaissut **Ohjeen kuntia koskevan lainsäädännön valmisteluun ja taloudellisten vaikutusten arviointiin**³³, joka on tarkoitettu lainvalmistelijoille ja liitettäväksi osaksi lakiehdotusten vaikutusarviointiohjetta. Kummassakaan taloudellisten vaikutusten arvioinnin ohjeistuksissa ei ole nostettu erikseen esille vaikutusten arviointia esimerkiksi liikkumisen ja liikunnan tuottamien kustannussäästöjen näkökulmasta.

4.2.6 Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi

Yhdenvertaisuuslaissa säädetään muun muassa eri toimijoiden velvollisuudesta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta henkilöstön ja muun toiminnan osalta. Yhdenvertaisuuden edistämismuutokset koskevat yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisia, koulutuksen järjestäjiä sekä työnantajia. Yhdenvertaisuuden arvioimisen tarkoituksena on tunnistaa syrjintää sekä keinoja yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Ohjeet ja oppaat

Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia varten on olemassa oppaita ja työkaluluja. **Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin opas** on tarkoitettu lainvalmistelua tekeville henkilöille. Opas sisältää näkökulmia yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyyskysymysten tarkastelemiseen eri elämänalueilla ja tietoa syrjinnän vaarassa olevien ryhmien yhdenvertaisuuteen vaikuttavista tekijöistä.³⁴ Oppaassa ei juurikaan tunnisteta ja nosteta esille liikunnan ja liikkumisen kysymyksiä.

31 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.

32 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi: Ohjeet. Julkaisu 2007:6. Oikeusministeriö.

33 Ohje kuntia koskevan lainsäädännön valmisteluun ja taloudellisten vaikutusten arviointiin. Valtiovarainministeriön julkaisu – 22/2015.

34 Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin ohje. Sisäasiainministeriön julkaisu 13/2014.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen arviointia varten oikeusministeriö on laatinut **Yhdenvertaisuuden arvioinnin työkalun**. Tämä sähköinen työkalu on tarkoitettu apuvälineeksi yhdenvertaisuuden edistämistyötä tekeville toimijoille.³⁵ Työkalussa ei nosteta erikseen esille liikuntaa ja liikkumista, kuten ei muitakaan toimialoja tai elämäntilanteita.

4.2.7 Sukupuolivaikutusten arviointi (SUVA)

Sukupuolivaikutusten arvioinnissa arvioidaan ennakkoon toimenpiteiden ja päätösten mahdollisia sukupuolivaikutuksia. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tavoitteena on ehkäistä sukupuolten kannalta ei-toivotut vaikutukset ja edistää tasa-arvoa.

Ohjeet ja oppaat

Sukupuolivaikutusten arvioinnin tueksi on laadittu erilaisia oppaita ja tukimateriaaleja. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on julkaissut **Sukupuolivaikutusten arvioiminen lainsäädäntöhankkeissa (Suvaopas) -oppaan**, jossa nostetaan esille sukupuolivaikutusten arviointi harrastamisen ja virkistyksen näkökulmasta.³⁶ STM on julkaissut myös **Sukupuolisilmälasiset käytössä. Käsikirja ministeriöiden tasa-arvotyön tueksi**, jossa annetaan muun muassa käytännön ohjeita sukupuolivaikutusten arvioimiseen. Käsikirjassa nostetaan esille yhtenä arvioitavana kohteena kulttuuri- ja liikuntapalvelujen tarjoaminen tasapuolisesti eri sukupuolille sekä sukupuolten mahdollisuudet vapaa-ajan käyttöön ja harrastuksiin.³⁷ Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuille on koottu tietoa sukupuolivaikutusten arvioinnista, kuten sukupuolivaikutusten arviointiprosessi ja tarkistuslista. Tarkistuslistassa on mukana ”Kulttuuri ja media”, joka sisältää kysymyksiä liittyen liikuntapalveluihin sekä vapaa-ajan käytön ja harrastamisen mahdollisuuksiin.³⁸

35 Yhdenvertaisuuden arviointi. Finlex.fi-sivusto, <http://yhdenvertaisuus.finlex.fi/>. Viitattu 4.5.2022.

36 Sukupuolivaikutusten arvioiminen lainsäädäntöhankkeissa (Suvaopas). Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.

37 Sukupuolisilmälasiset käytössä. Käsikirja ministeriöiden tasa-arvotyön tueksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:8

38 Sukupuolivaikutusten arviointi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/sukupuolivaikutusten-arviointi> sekä Sukupuolivaikutusten tarkistuslista, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/sukupuolivaikutusten-arviointi/sukupuolivaikutusten-tarkistuslista>. Viitattu 19.5.2022.

4.2.8 Kielellisten vaikutusten arviointi

Perustuslaissa edellytetään suomen- ja ruotsinkielten yhdenvertaista kohtelua sekä suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamista muun muassa yhteiskunnallisia palveluja järjestettäessä. Kielellisten vaikutusten arvioinnin kohteena ovat vaikutukset yksilön kielellisten oikeuksien toteutumiseen, hallinnollisia alueita koskevan sääntelyn muutokset, vaikutukset viranomaisten toimintaan sekä vaikutukset henkilöstöön. Erilaisilla päätöksillä ja toimenpiteillä voi olla vaikutuksia esimerkiksi siihen, miten eri kielivähemmistöt saavat liikuntapalveluita ja miten kielelliset oikeudet toteutuvat liikuntapalveluissa.

Ohjeet ja oppaat

Oikeusministeriö on julkaissut **Ohjeen kielellisten vaikutusten arviointiin**, joka täydentää oikeusministeriön ohjetta säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista. Ohje koskee säädösehdotusten kielellisten vaikutusten arviointia kansalliskielten osalta. Ohje on tarkoitettu ensisijaisesti säädösvalmisteluun osallistuville.³⁹ Ohjeessa ei nosteta erikseen esille liikuntapalveluita, kuten ei muitakaan toimialoja.

4.3 Yhteenveto liikunnasta ja liikkumisesta osana keskeisiä vaikutusten arviointeja

Liikuntaa ja liikkumista ei juurikaan nosteta esille erilaisissa keskeisissä vaikutusten arvioinneissa sekä niihin liittyvissä ohjeissa ja oppaissa. Parhaiten liikunnan ja liikkumisen kysymykset näyttäisivät olevan esillä osana sukupuolivaikutusten arviointia (sisältää arviointia liittyen liikuntapalveluihin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen) sekä lapsivaikutusten arviointia (sisältää arviointia liittyen leikkiin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen).

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin edistämiseksi erilaisiin vaikutusten arviointeihin ja niihin liittyviin ohjeistuksiin tulisi jatkossa integroida nykyistä laajemmin liikuntaan ja liikkumiseen liittyvä arviointi. Lisäksi on tärkeää huomioida, että liikunnan ja liikkumisen kysymykset vaikuttavat myös useiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen esimerkiksi yhdenvertaisuuden ja kielellisten oikeuksien osalta. Myös erilaisissa vaikutusten arviointien verkostoissa tulisi olla mukana liikunta- ja liikkumisvaikutusten asiantuntijoita. (Taulukko 1)

³⁹ Ohje kielellisten vaikutusten arviointiin. Oikeusministeriön julkaisu 46/2016.

Taulukko 1. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi osana vaikutusten arviointeja ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet.

Vaikutusten arviointilaji	Keskeiset toimijat	Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen	Kehittämistarpeet (tilanne)
Vaikutustenarvioinnin yleiset ohjeet			
Säädösvalmistelun vaikutusten arviointi	Oikeusministeriö	Ei huomioitu	Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin lisääminen omaksi osa-alueeksi arviointiohjeeseen (valmisteilla 05/2022) Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin asiantuntija mukaan Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkostoon (aloittamatta)
Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa	Suomen Kuntaliitto	Ei huomioitu	Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin lisääminen omaksi osa-alueeksi sähköiseen työkaluun ja ohjeistuksiin. (valmisteilla 05/2022)
Teemakohtaiset vaikutustenarvioinnit			
Lapsivaikutusten arviointi (LAVA)	Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, lapsijärjestöt	Huomioitu osittain	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten laajempi huomioiminen lapsivaikutusten arvioinnin ohjeistuksissa (aloittamatta) Liikunnan ja liikkumisen asiantuntijat mukaan LAVA-työryhmiin ja verkostoihin (aloittamatta)
Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)	Ympäristöministeriö	Ei huomioitu	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten lisääminen osaksi arvioinnin ohjeistuksia (aloittamatta)
Vaikutusten arviointi kaavoituksessa	Ympäristöministeriö	Huomioitu osittain (Liikunta-kaavoitus.fi-sivusto)	Ei välittömiä kehittämistarpeita
Talousvaikutusten arviointi	Valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö	Ei huomioitu	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten lisääminen osaksi arvioinnin ohjeita (aloittamatta)

Vaikutusten arviointilaji	Keskeiset toimijat	Liikunnan ja liikkumisen huomioiminen	Kehittämistarpeet (tilanne)
Terveysvaikutusten arviointi (TVA)	Sosiaali- ja terveysministeriö	Ei huomioitu	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten lisääminen osaksi arvioinnin ohjeita (aloittamatta)
Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi	Oikeusministeriö	Ei huomioitu	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten lisääminen osaksi arvioinnin ohjeistuksia ja sähköistä työkalua (aloittamatta)
Sukupuoli-vaikutusten arviointi (SUVA)	Sosiaali- ja terveysministeriö	Huomioitu	Ei välittömiä kehittämistarpeita
Kielellisten vaikutusten arviointi	Oikeusministeriö	Ei huomioitu	Liikunnan ja liikkumisen näkökulman ja kysymysten lisääminen osaksi arvioinnin ohjetta (aloittamatta)

5 Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tietopohja

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tekeminen edellyttää riittävää, saavutettavaa, ajantasaista, oikea-aikaista ja oikeassa muodossa tuotettua tietoa. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia voidaan tehdä hyödyntämällä selvityksiä, tutkimuksia ja tilastoja sekä ihmisiä osallistavia prosesseja, kuten kuulemiskierroksia ja lausuntomenettelyitä sekä työpajoja, jotka tuottavat arvioinnin tueksi asiantuntija- ja kokemustietoa.

Osana kehittämistyötä arvioitiin liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnissa tarvittavaa tietopohjaa sekä siihen liittyviä haasteita ja keskeisiä kehittämiskohteita. Keskeisiä arvioitavia kysymyksiä olivat:

- Millaista tietoa tarvitaan eri hallinnontasoilla liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioimiseksi?
- Mitä tietoa on saatavilla liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioimiseksi sekä miten tieto on saavutettavissa?
- Mitä tietoaukkoja liittyy liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointiin?

Eri hallinnontasoilla tarvittava tieto

Kuntatasolla tehdään eniten ihmisten liikkumiseen ja liikuntaan välittömästi vaikuttavia päätöksiä. Päätösten vaikutusten ennakoarviointia varten tarvittaisiin ennen kaikkea kuntakohtaista ja käytännönläheistä tietoa liikkumisesta ja liikunnasta sekä erilaisten toimenpiteiden vaikutuksista väestön liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen ja näiden edellytyksiin. Keskeisiä teemoja, joista tarvittaisiin kunta- ja aluetasolla tietoa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioimiseksi, ovat muun muassa:

- **Liikkumista ja liikuntaa edistävien toimenpiteiden kustannusvaikutukset sekä vaikutukset liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen sekä liikuntaa edistävien toimijoiden toimintaedellytyksiin.**
Esimerkiksi miten liikuntaneuvonta vaikuttaa liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen tai erilaiset kuntien avustukset liikuntaa edistävien toimijoiden (esim. liikuntaseurat ja muut yhdistykset) toimintaedellytyksiin?
- **Palveluverkkojen, kuten liikuntapaikkaverkon ja kouluverkon vaikutukset liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen.**

Esimerkiksi miten kouluverkon supistaminen/laajuus vaikuttaa lasten ja nuorten koulu- ja opiskelumatkojen kulkemiseen aktiivisilla kulkumuodoilla?

- **Kaavoitus-, rakentamis- ja liikenne- ja viheralueiden (mm. virkistys- ja viheralueet, kävely- ja pyörätiet) vaikutukset liikkumiseen ja virkistysmahdollisuuksiin.**
Esimerkiksi miten uudet virkistysalueet tai kävelyn ja pyöräilyn reitit tai eri toimintojen sijoittuminen yhdyskuntarakenteeseen vaikuttavat aktiiviseen liikkumiseen?
- **Muiden palveluiden (kuin liikunta), kuten varhaiskasvatus-, koulutus-, vanhus- ja vammaispalveluiden liikkumista tukevien toimenpiteiden vaikutukset liikkumiseen ja toimintakykyyn.**
Esimerkiksi miten lasten kerhotoiminnan tai vanhusten ja vammaisten henkilöiden päivätoiminnan järjestäminen tai apuvälinetoiminta vaikuttavat liikkumiseen ja toimintakykyyn?

Valtionhallinnossa tehdään päätöksiä ja toimenpiteitä, joilla vaikutetaan erityisesti liikkumista ja liikuntaa edistävien toimijoiden toimintaedellytyksiin ja usein vain välillisesti ihmisten liikkumiseen ja liikuntaan. Nämä voivat olla niin lainsäädäntöhankkeita, ohjelmia tai strategioita, jotka voivat liittyä esimerkiksi kaavoitukseen ja rakentamiseen, liikenteeseen, varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, vanhuspalveluihin tai liikuntapalveluihin. Keskeisiä teemoja, joista tarvittaisiin valtionhallinnossa tietoa liikunta- ja liikkumisvaihtelusten arvioimiseksi, ovat muun muassa:

- **Valtakunnallisten liikkumista ja liikuntaa edistävien toimenpiteiden vaikutukset väestön liikkumiseen ja liikuntaan sekä liikuntaa edistävien toimijoiden toimintaedellytyksiin.**
Esimerkiksi miten liikuntaa ja liikkumista edistävät valtakunnalliset ohjelmat tai Harrastamisen Suomen malli vaikuttavat väestön liikuntaan ja liikkumiseen?
- **Verotusratkaisujen vaikutukset liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen sekä alan toimijoiden toimintamahdollisuuksiin.**
Esimerkiksi miten työsuhdepolkupyörän veroetu vaikuttaa pyöräilyn määriin?
- **Muiden palveluiden (kuin liikunta) sekä niihin liittyvien uudistusten, kokeilujen ja muutosten vaikutukset väestön liikkumiseen.**
Esimerkiksi miten esiopetuksen kokeilu vaikuttaa pienten lasten liikkumismahdollisuuksiin sekä liikkumistottumusten ja -taitojen kehittymiseen tai miten siirtyminen etäopetukseen poikkeusaikana vaikuttaa oppilaiden liikkumiseen?

- **Liikenne- ja kulkuväylien sekä kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallisten edistämistoimenpiteiden vaikutukset väestön liikkumiseen ja aktiivisiin liikkumismuotoihin.**

Esimerkiksi miten tieliikennelainsäädännön muutokset tai kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman toimenpiteet vaikuttavat kävelyyn ja pyöräilyyn?

Olemassa oleva tietopohja liikkumisvaikutusten arvioimiseksi

Liikuntaan ja liikkumiseen liittyy paljon tutkimustietoa, jopa niin paljon, että on puhuttu informaatioähkystä⁴⁰. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kannalta keskeistä valtakunnallista tietopohjaa löytyy muun muassa seuraavilta osa-alueilta:

- **Liikkumisen ja liikunnan vaikutukset väestöön**
Esimerkiksi liikkumisen ja liikunnan vaikutukset lasten ja nuorten kehitykseen ja oppimiseen, sairauksien ehkäisyyn, sairaspöissaoloihin, terveyspalveluiden käyttöön, työ- ja toimintakykyyn ja tuottavuuteen
- **Yksittäisten liikuntainterventioiden ja liikunnan edistämistoimenpiteiden vaikutukset**
Esimerkiksi erilaisten liikuntainterventioiden vaikutukset lasten ja nuorten liikkumiseen ja liikuntaan, ikääntyneiden toimintakykyyn ja liikkumiseen sekä eri sairauksien hoitoon
- **Laadullinen tieto liikkumisesta ja liikunnan harrastamisesta, kuten annetuista merkityksistä sekä edistävästä ja estävästä tekijöistä**
Esimerkiksi LIITU-tutkimus (lapset ja nuoret) ja Vapaa-aikatutkimus (lapset ja nuoret)
- **Väestötason seurantatieto liikkumisesta ja liikunnan harrastamisesta eri ikä- ja väestöryhmissä (liikkumisaktiivisuus, määrät, lajit ja muodot, paikat jne.)**
Esimerkiksi Piilo-tutkimus (pienet lapset), LIITU-tutkimus (lapset ja nuoret), Vapaa-aikatutkimus (lapset ja nuoret), Kouluterveyskysely (lapset ja nuoret), KunnonKartta-tutkimus (aikuisväestö), Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018 (aikuisväestö) sekä FinTerveys-tutkimus ja FinSote-tutkimus (eri ikäryhmät, jatkossa Terve Suomi -tutkimus)
- **Väestötason seurantatieto fyysisestä toimintakyvystä eri ikä- ja väestöryhmissä**
Esimerkiksi valtakunnalliset ja alueelliset Move!-mittaustulokset (lapset ja

40 Valtonen, S., Ojajärvi, S. (2013) Kohti liikuntatiedon tehokkaampaa hyödyntämistä (yhteisjulkaisu Liikuntatieteellisen Seuran kanssa). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:4; Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 8.

nuoret), varusmiesten kuntotestien tulokset (nuoret miehet), KunnonKartta-tutkimus (aikuisväestö) sekä FinTerveys-tutkimus ja FinSote-tutkimus (eri ikäryhmät, jatkossa Terve Suomi -tutkimus)

- **Väestötason seurantatieto kävelystä ja pyöräilystä sekä ulkoilusta**
Esimerkiksi Henkilöliikennetutkimus (kävely- ja pyöräily), Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi (ulkoilu) ja luonnon virkistysalueiden kävijämäärät.
- **Perustiedot julkisista liikuntapaikoista ja virkistyskohteista**
Esimerkiksi Lipas.fi-tietokanta (liikuntapaikat ja virkistyskohteet)
- **Valtakunnallinen tieto liikunnan edistämisestä kunnissa**
Esimerkiksi TEAviisari – Terveystiedon edistämisen vertailutietojärjestelmä
- **Perustiedot liikunnan kansalaistoiminnasta**
Esimerkiksi Seuratietokanta, Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa -tutkimus (seuratoiminta) sekä Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018 (vapaaehtoistyöhön ja kansalaistoimintaan osallistuminen)
- **Perustiedot liikkumisen ja liikunnan poikkihallinnollisesta edistämisestä**
Liikunnan ja liikkumisen edistäminen valtionhallinnossa – Ministeriöiden tulokortit (valtionhallinto) ja TEAviisari – Terveystiedon edistämisen vertailutietojärjestelmä (kunnat)
- **Perustieto liikkumisen ja liikunnan taloudesta ja kustannuksista**
Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset (liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset) sekä Liikunnan talous Suomessa (liikunnan talous)

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tueksi löytyy myös kuntatason tietopohjaa muun muassa seuraavista teemoista:

- **Kuntatason seurantatieto lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä**
kuntakohtaiset Move!-mittaustulokset (lapset ja nuoret)
- **Kuntakohtainen tieto liikunnan edistämisestä kunnissa** (TEAviisari)
- **Tieto kuntalaisten liikkumisesta ja liikunnasta** (Kouluterveyskysely ja kuntien omat tiedonkeruut)
- **Tieto liikuntapaikkojen kävijämääristä ja tyytyväisyydestä kunnan liikuntapalveluihin** (kuntien omat tiedonkeruut)
- **Kuntakohtainen tieto kävelyn ja pyöräilyn määristä** (esimerkiksi kuntien automaattiset pyöräliikennelaskurit)

Runsaasta liikuntaan ja liikkumiseen liittyvästä tiedosta huolimatta tietopohjaan liittyy myös keskeisiä tietoaukkoja, jotka vaikeuttavat vaikutustenarviointien tekemistä.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kannalta keskeisiä tietoaukkoja ovat muun muassa:

- Tutkimustieto **liikkumisen ja liikunnan edistämistoimenpiteiden vaikutuksista ja vaikuttavuudesta väestön liikkumiseen ja liikuntaan**, kuten liikunta-neuvonnan, koulupäivän aikaisen liikkumisen edistämisen tai liikuntapaikkarakentamisen vaikutuksista väestön liikkumiseen ja liikuntaan
- Tutkimustieto **liikkumisen ja liikunnan edistämistoimenpiteiden kustannuksista ja kustannusvaikuttavuudesta**
- Tutkimustieto **monien vähemmistöryhmien liikkumisesta ja liikunnasta**
- Valtakunnallinen ja kuntakohtainen **tutkimus- ja seurantatieto liikunta-alan toimijoista**, kuten seura- ja järjestötoiminnasta ja kuntien liikuntapalveluista
- **Kuntakohtainen (tai kaupunginosakohtainen) tieto** eri väestöryhmien liikunnan ja liikkumisen määrästä, kävelyn ja pyöräilyn määrästä, liikuntapaikkojen (erityisesti ulkoliikuntapaikkojen) käyttöasteista ja kävijämääristä sekä liikuntapalveluiden käyttäjätietoa
- Erilaisten **yhteiskunnallisten ratkaisujen vaikutukset väestön liikkumiseen**, esim. oppivelvollisuuden pidentäminen tai etäopiskelun vaikutukset tai verotusratkaisut

Tiedon hyödynnettävyys ja saavutettavuus

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tekemistä haastaa tietoaukkojen lisäksi liikuntaan ja liikkumiseen liittyvän tutkimus- ja seurantatiedon hyödynnettävyys, hajanaisuus ja saavutettavuus. Liikkumiseen ja liikuntaan liittyvä tieto hajautuu monille tieteenaloille, toimijoille, hankkeisiin, tietoportaleihin jne.⁴¹ Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tueksi löytyy paljon yksittäisiä tutkimuksia, selvityksiä ja raportteja eri teemoista. Lisäksi löytyy jonkin verran koottua tietoa ja indikaattoridataa (esim. Liikuntaindikaattorit.fi, Sotkanet.fi, Liikuntakaavoitus.fi jne.). **Pääosin tieto on kuitenkin hajallaan ja vaikeasti saavutettavissa.**

Toinen haaste liittyy tiedon muotoon, ”jalostusasteeseen” ja aikatauluihin. Valmistelussa ja päätöksenteossa tarvitaan usein kohdennettua täsmätietoa tiiviissä muodossa ja nopealla aikataululla. Akateemisen tutkimuksen raportointikäytännöt eivät useinkaan tue tiedon aktiivista ja nopeaa välittymistä päätöksenteon käyttöön. Olemassa oleva tieto on

41 Valtonen, Sanna & Ojajärvi, Sanna (2013): Kohti liikuntatiedon tehokkaampaa hyödyntämistä (yhteisjulkaisu Liikuntatieteellisen Seuran kanssa). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:4; Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 8.

harvoin tuotettu tavoilla ja aikataululla, jotka suoraan palvelisivat liikuntapoliittista päätöksentekoa ja auttaisivat arvioimaan päätöksenteon vaikuttavuutta.⁴²

Kolmas haaste liittyy tiedonhyödyntäjien resursseihin. Valmistelijoilla ja päätöksentekijöillä on käytettävissä rajalliset ajalliset ja muut resurssit eikä aika nykyisin riitä edes oman alansa kannalta olennaisen tutkimuksen seuraamiseen. Valmistelijoiden ja päätöksentekijöiden työ on tasapainottelua kiireellisen työn, akuuttien ja kasvavien tietotarpeiden, eri näkökulmien huomioonottamisen sekä hajanaisen tietotuotannon kanssa. Lisäksi eri toimijoilla on erilaiset kyvyt ja lähtökohdat hyödyntää olemassa olevaa tietoa ja tietovarantoja eli tiedon käyttö henkilöityy.⁴³

Neljäs haaste näyttää liittyvän siihen, että tietoa ei hyödynnetä tai se jätetään huomioimatta. Esimerkiksi kuntien virkahenkilöstö on nostanut esille, että valmistelun yhteydessä kerätty tieto saatetaan jättää päätöksentekovaiheessa hyödyntämättä tai huomioimatta, jos tieto ei tue omia tavoitteita tai on ristiriidassa omien näkemysten kanssa.

42 Liikuntatiedon saavutettavuuden kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:4.

43 Liikuntatiedon saavutettavuuden kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:4.

6 Työryhmän esitykset jatkotoimenpiteiksi

1. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin yleistä edistämistä ja kehittämistyötä jatketaan kaikilla hallinnontasoilla.

Vaikutusten arvioinnin viime vuosien hyvästä kehittämistyöstä huolimatta päätösten vaikutusten ennakoarviointia tehdään eri hallinnontasoilla ja -aloilla monelta osin vielä riittämättömästi ja arvioinnin laatuun liittyy paljon kehitettävää. Toimintakulttuurin muuttamista, jossa päätösten vaikutusten arviointia tehdään osana normaalia päätöksenteon valmistelua (myös liikuntaan liittyvässä päätöksenteossa), tulee tukea ja edistää kaikilla hallinnontasoilla ja -aloilla.

2. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia viedään eteenpäin ensisijaisesti osana vaikutusten arvioinnin yleistä kehittämistyötä. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin integroimista osaksi nykyisiä vaikutusten arviointiprosesseja jatketaan ja kehittämistyön aikana käynnistyneiden toimenpiteiden etenemistä seurataan.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia tulee viedä eteenpäin ensisijaisesti osana vaikutusten arvioinnin yleistä kehittämistyötä, ei omana erillisenä arviointiprosessina.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten kehittämistyöryhmä valmisteli työnsä aikana esitykset liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin lisäämisestä osaksi valmisteilla olevaa uutta lainvalmistelun vaikutusten arviointiohjetta ja Kuntaliiton ennakoarvioinnin sähköistä työkalua. Näiden jo käynnistyneiden kehittämistoimenpiteiden etenemistä on tärkeää seurata.

Lisäksi muihin liikunnan ja liikkumisen kannalta keskeisiin vaikutusten arviointiprosesseihin tulisi integroida liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi) tai kehittää niissä jo olemassa olevaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia (esimerkiksi lapsivaikutusten arviointi).

3. Liikunta- ja liikkumisvaikutuksen arvioinnin kehittämistyön jatkamiseksi, juurruttamiseksi ja koordinoimiseksi kasataan erillinen liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin asiantuntijaryhmä.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin asiantuntijaryhmän tehtävänä olisi jatkaa työryhmän aloittamaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin kehittämistyötä ja sen juurruttamista eri hallinnontasoille. Asiantuntijaryhmän tehtävänä olisi muun muassa:

- Koordinoida ja juurruttaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia osana käytössä olevia ennakkovaikutusten arviointiprosesseja.
- Toimia yhteyshenkilöverkostona ja tukena eri hallinnonalojen ja -tasojen valmistelijoille liikunta- ja liikkumisvaikutusten tunnistamisessa ja arvioinneissa.
- Kehittää liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tukimateriaaleja, kuten tarkistuslistoja.
- Suunnitella ja toteuttaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin viestintää.
- Jakaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin hyviä käytäntöjä.
- Tehdä kehittämisehdotuksia tieto- ja koulutustarpeista sekä keinoista vahvistaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.
- Arvioida liikunta- ja liikkumisvaikutusten ennakoarvioinnin tilannetta säännöllisin väliajoin.

Asiantuntijaryhmässä olisi jäsenenä esimerkiksi liikunnan ja liikkumisen edistämisen sekä vaikutusten arvioinnin asiantuntijoita. Asiantuntijaryhmälle tulisi varata riittävät resurssit liikunta- ja liikkumisvaikutuksen arvioinnin kehittämistyön jatkamiseksi, juurruttamiseksi ja koordinoimiseksi. Asiantuntijatyöryhmän koordinoinnista voisi päättää esimerkiksi liikuntapolitiikan koordinaatioelin/opetus- ja kulttuuriministeriö.

4. Kehitettyjen liikunta- ja liikkumisvaikutusten tukimateriaalien toimivuutta testataan ja tukimateriaalien kehittämistyötä jatketaan.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten kehittämistyöryhmä valmisteli työnsä aikana tukimateriaaleja, joita voidaan hyödyntää eri hallinnontasoilla tehtäessä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia. Työryhmä valmisteli luonnokset tarkistuslistoista kunnille, hyvinvointialueille ja valtionhallinnolle (liitteet 1–3).

Kehitettyjen tukimateriaalien toimivuutta tulisi vielä testata niin kunnissa, hyvinvointialueilla kuin valtionhallinnossa, ja kerätä eri toimijoilta kokemuksia liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnista sekä tukimateriaalien toimivuudesta. Saatujen kokemusten pohjalta voidaan jatkaa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin ja sen tukimateriaalien kehittämistä.

5. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille perustetaan omat internetsivut.

Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnille tulisi perustaa omat internetsivut, joille voitaisiin ohjata eri vaikutusten arvioinneista lisätietoa varten. Sivusto voitaisiin perustaa esimerkiksi valtion liikuntaneuvoston internetsivujen yhteyteen, mutta sivuille veisi myös oma domain. Sivut voisivat sisältää muun muassa seuraavia osa-alueita:

- Yleistietoa liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnista
- Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslistat valtionhallinnolle, hyvinvointialueille ja kunnille

- Hyviä esimerkkejä tehdyistä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinneista
- Linkityksiä tietolähteille ja toimijoille
- Yhteystiedot lisätietoja varten

Internetsivujen ylläpitämisen ja päivittämisen vastuuttamisesta on tärkeä sopia etukäteen.

LÄHTEET

- 1 Suositus vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa. Suomen Kuntaliitto 8.6.2011.
- 2 Vaikutusten arviointi. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/vaikutusten-arviointi>. Viitattu 19.5.2022.
- 3 Keinänen, Anssi & Pajujoja, Jussi (2020): Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa? Vaikutusarviointi ja sen kehittämistarpeet suomalaisessa lainvalmistelussa. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2020.
- 4 Liikunta. TEAvisari 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, <https://teaviisari.fi/>. Viitattu 19.5.2022.
- 5 Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta. Valtioneuvosto 2018.
- 6 Itkonen, Hannu & Lehtonen, Kati & Aarresola, Outi (toim.): Tutkimuskatsaus liikuntapolitiittisen selonteon tausta-aineistoksi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2018:6.
- 7 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisu 2019:31.
- 8 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisu 2019:31.
- 9 Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2020-2023. Valtioneuvoston internetsivut, <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OKM030:00/2020>. Viitattu 19.5.2022.
- 10 Liikunta (mukaillen). Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim ja Käypä hoito -johtoryhmän asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2016 (viitattu 4.5.2022). Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi
- 11 Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:19.
- 12 Päätösten ennakkovaikutusten arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.
- 13 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi: Ohjeet. Julkaisu 2007:6. Oikeusministeriö 2007.
- 14 Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2016:2.
- 15 Valtioneuvoston vaikutusarvioinnin osaamisverkosto. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM018:00/2021>. Viitattu 18.5.2022.
- 16 LAVA: Lapsivaikutusten arviointi. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018051824218>
- 17 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2021): Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2021:5.
- 18 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2022): Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä – Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina hyvinvointialueella. Ohjeistus hyvinvointialueiden päättäjille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:2.
- 19 Iivonen, Esa & Pollari, Kirsi (2022): Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä kunnassa. Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina kunnassa -ohjeistus. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2022:4.
- 20 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017.
- 21 Ympäristövaikutusten arviointi. Ymparisto.fi. Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, https://www.ymparisto.fi/fi-fi/asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/ymparistovaikutusten_arviointi. Viitattu 19.5.2022.
- 22 Säädösehdotusten ympäristövaikutusten arviointi. Ympäristöministeriö 2019.
- 23 Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 1999:1.
- 24 YVA ry:n internetsivut, <http://www.yvary.fi/>. Viitattu 16.5.2022.
- 25 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Ympäristö.fi, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_kaavoitus/Kaavoituksen_eteneminen/Vaikutusten_arviointi_kaavoituksessa. Viitattu 19.5.2022.

- 26 Vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Ympäristö.fi, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. https://www.ymparisto.fi/FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Kaavoituksen_eteneminen/Vaikutusten_arviointi_kaavoituksessa. Viitattu 19.5.2022.
- 27 Liikuntakaavoitus.fi-sivusto, <https://liikuntakaavoitus.fi/>. Viitattu 18.5.2022.
- 28 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.
- 29 Ympäristövaikutusten arviointi. Ihmisiin kohdistuvat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Sosiaali- ja terveysministeriö 1999.
- 30 Vaikutusten arviointi. Oikeusministeriön internetsivut, <https://oikeusministerio.fi/vaikutusten-arviointi>. Viitattu 19.5.2022.
- 31 Päätösten vaikutusten ennakoarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakoarviointi>. Viitattu 19.5.2022.
- 32 Säädösehdotusten vaikutusten arviointi: Ohjeet. Julkaisu 2007:6. Oikeusministeriö.
- 33 Ohje kuntia koskevan lainsäädännön valmisteluun ja taloudellisten vaikutusten arviointiin. Valtiovarainministeriön julkaisu – 22/2015.
- 34 Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin ohje. Sisäasiainministeriön julkaisu 13/2014.
- 35 Yhdenvertaisuuden arviointi. Finlex.fi-sivusto, <http://yhdenvertaisuus.finlex.fi/>. Viitattu 4.5.2022.
- 36 Sukupuolivaikutusten arviointi lainsäädäntöhankkeissa (Suvaopas). Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.
- 37 Sukupuolisilmälasi käytössä. Käsikirja ministeriöiden tasa-arvotyön tueksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:8.
- 38 Sukupuolivaikutusten arviointi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/sukupuolivaikutusten-arviointi> sekä Sukupuolivaikutusten tarkistuslista, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut, <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/sukupuolivaikutusten-arviointi/sukupuolivaikutusten-tarkistuslista>. Viitattu 19.5.2022.
- 39 Ohje kielellisten vaikutusten arviointiin. Oikeusministeriön julkaisu 46/2016.
- 40 Valtonen, Sanna & Ojajärvi, Sanna (2013): Kohti liikuntatiedon tehokkaampaa hyödyntämistä (yhteisjulkaisu Liikuntatieteellisen Seuran kanssa). Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2013:4; Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 8.
- 41 Valtonen, Sanna & Ojajärvi, Sanna (2013): Kohti liikuntatiedon tehokkaampaa hyödyntämistä (yhteisjulkaisu Liikuntatieteellisen Seuran kanssa). Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2013:4; Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 8.
- 42 Liikuntatiedon saavutettavuuden kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:4.
- 43 Liikuntatiedon saavutettavuuden kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:4.

Liite 1. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista kunnille

Tarkistuslistan tehtävänä tukea liikunta- ja liikkumisvaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa kunnissa. Tarkistuslistaa voidaan hyödyntää kunnissa eri hallinnonalojen erilaisten toimenpiteiden, päätösten, ohjelmien tai strategioiden valmistelussa ja suunnittelussa.

Tarkistuslistaan on koottu kysymyksiä hallinnonaloittain/teemoittain. Kysymysten tehtävänä on auttaa valmistelijaa havaitsemaan ja arvioimaan tehtävän toimenpiteen tai päätöksen vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Tarkoituksena on, että valmistelija (tai valmistelijat) käy läpi kysymyksiä ja pohtii, vaikuttaako tämä toimenpide tai päätös kyseiseen teemaan ja jos vaikuttaa, millaisia ovat vaikutukset. Osa vaikutuksista voi olla välittömiä ja helpommin havaittavissa sekä ennakoitavissa, osa voi olla välillisiä, vaikeammin havaittavissa ja ennakoitavissa sekä vaatia tarkempaa analysointia ja tietopohjaa. Tarkistuslistoihin on koottu tietolähteitä kunkin teeman vaikutustenarvioinnin tueksi.

Tarkoituksena ei ole, että kaikkia tarkistuslistassa esitettyjä vaikutuksia arvioidaan kaikkien toimenpiteiden tai päätösten kohdalla, vaan vaikutusarviointi kohdennetaan kunkin toimenpiteen tai päätöksen osalta olennaisten vaikutusten arviointiin. Tarkistuslista ei ole tyhjentävä vaan suuntaa-antava apuväline vaikutuksia tunnistettaessa, arvioitaessa ja seurattaessa.

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
1. KESKUSHALLINTO			
<p>1. Vaikuttaako päätös liikunnan asemaan kunnassa, liikunnan poikkihallinnolliseen edistämiseen ja liikuntapalveluiden resursseihin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikunnan asemaan osana kunnan strategioita ja suunnitelmia?</p> <p>Kunnan johdon ja luottamushenkilöiden tietoisuuteen liikkumisen ja liikunnan merkityksestä kuntalaisten terveydelle ja hyvinvoinnille?</p> <p>Eri hallinnonalojen sitoutumiseen ja mahdollisuuksiin edistää liikkumista ja liikuntaa osana omaa toimintaa sekä yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa?</p> <p>Kunnan liikuntapalveluiden taloudellisiin resursseihin ja henkilöstöresursseihin?</p>			<p>Liikunta/Sitoutuminen, Johtaminen ja Voimavarat TEAviisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös kunnan henkilöstön liikkumiseen ja liikuntaan? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kunnan työntekijöiden mahdollisuuksiin liikkua työpäivän aikana ja harrastaa liikuntaa työajalla?</p> <p>Kunnan työntekijöiden mahdollisuuksiin yhteen sovittaa työaika ja vapaa-aika?</p> <p>Kunnan työntekijöiden mahdollisuuksiin kulkea työn ja kodin välisiä matkoja sekä työmatkoja aktiivisilla kulkumuodoilla, kuten kävellen tai pyöräillen?</p>			<p>Aikuisten liikkumisen suositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/</p> <p>Liikkuva työelämä, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuvatyoelama.fi/</p> <p>https://liikkuvaaikuinen.fi/</p> <p>Liikunta ja työkyky, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/liikunta-ja-tyokyky/</p> <p>Liikunnan ja liikkumisen yhteydet terveyteen ja työkykyyn, Työterveyslaitos, https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/liike-ja-mieli/liikunnan-ja-liikkumisen-yhteydet-terveyteen-ja-tyokykyyn</p> <p>Liikkuminen ja liikunta osana hyvää työpäivää, Työterveyslaitos, https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/liike-ja-mieli/liikkuminen-ja-liikunta-osana-hyvaa-tyopaivaa</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
2. VARHAISKASVATUS			
1. Vaikuttaako päätös pienten lasten ja vanhempien mahdollisuuksiin kulkea turvallisesti ja esteettömästi aktiivisilla kulkumuodoilla (esim. kävely ja pyöräily) varhaiskasvatukseen?			
<p>2. Vaikuttaako päätös varhaiskasvatuksen fyysiseen ympäristöön ja välineistöön sekä liikuntatiloihin ja tilojen käyttöön? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Varhaiskasvatuksen piha-alueisiin, liikuntatiloihin ja muihin sisätiloihin sekä niiden mahdollisuuksiin kannustaa monipuoliseen liikkumiseen?</p> <p>Varhaiskasvatuksen välineistöön (ml. erityistä tukea tarvitsevien välineistö), jota voidaan hyödyntää liikuntakasvatuksessa ja ulkoilussa?</p> <p>Kuntalaisten ja yhdistysten mahdollisuuksiin hyödyntää varhaiskasvatuksen tiloja liikkumisessa ja liikunnan harrastamisessa (esim. joustava käyttö iltaisin ja viikonloppuisin)?</p>			<p>Varhaiskasvatuksen fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma, www.liikkuvarhaiskasvatus.fi</p> <p>Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman Nykytilan arviointi varhaiskasvatukseen, https://www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/nykytilan_arviointi_varhaiskasvatukseen.pdf</p>
3. Vaikuttaako päätös mahdollisuuksiin tarjota varhaiskasvatuksen yhteydessä kaikille lapsille ulkoiluhetkiä sekä muita monipuolisia liikkumisen ja liikunnan mahdollisuuksia?			<p>Alle kouluikäisten liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/alle-kouluikaisten-liikkumisen-suositukset/</p> <p>Liikkumisen edistäminen osana varhaiskasvatusta: Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma, www.liikkuvarhaiskasvatus.fi</p> <p>4–6-vuotiaiden lasten fyysinen aktiivisuus ja motoriset taidot. Piilo-tutkimushankkeen tuloksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle, www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/4-6-vuotiaiden_fyysinen_aktiivisuus_web.pdf</p> <p>Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman Nykytilan arviointi varhaiskasvatukseen, https://www.liikkuvarhaiskasvatus.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/nykytilan_arviointi_varhaiskasvatukseen.pdf</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>4. Vaikuttaako päätös varhaiskasvatuksen henkilöstön määrään ja osaamiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Varhaiskasvatuksen henkilöstön määrään ja siten mahdollisuuksiin tukea pienten lasten liikkumista varhaiskasvatuspäivän aikana?</p> <p>Varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuuksiin osallistua liikunnalliseen täydennyskoulutukseen?</p>			<p>Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman Nykytilan arviointi varhaiskasvatukseen, https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/nykytilan_arviointi_varhaiskasvatukseen.pdf</p>
3. PERUSOPETUS JA TOINEN ASTE			
<p>1. Vaikuttaako päätös oppilaiden mahdollisuuksiin kulkea turvallisesti ja esteettömästi aktiivisilla kulkumuodoilla (esim. kävely ja pyöräily) kouluun tai oppilaitokseen?</p>			<p>Koulumatkan kulkeminen: LIITU-tutkimus 2019 (perusopetuksen oppilaat), LIITU-tutkimus 2021 (2. asteen oppilaat), Jyväskylän yliopisto, www.jyu.fi/sport/fi/tutkimus/hankkeet/liitu Aktiivisten koulumatkojen kehittäminen: Fiksusti kouluun -hanke, https://fiksustikouluun.fi/</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös koululaisten ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin liikkua koulu- ja opiskelupäivän aikana, kuten toiminnallisten opetusmenetelmien ja pitkien toimintavälituntien hyödyntäminen?</p>			<p>Lasten ja nuorten liikkuminen: LIITU-tutkimus 2019 (perusopetuksen oppilaat), LIITU-tutkimus 2021 (2. asteen oppilaat), Jyväskylän yliopisto, www.jyu.fi/sport/fi/tutkimus/hankkeet/liitu Lasten ja nuorten liikkumissuositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/lasten-ja-nuorten-liikkumissuositus/ Koulupäivän rakenteen kehittäminen liikkuvammaksi, Liikkuva koulu -ohjelma, www.liikkuvakoulu.fi Liikkuva koulu -toimintaa tukevat työkalut, Liikkuva koulu -ohjelma, https://www.liikkuvakoulu.fi/tukityokalut Opiskelupäivän rakenteen kehittäminen liikkuvammaksi: Liikkuva opiskelu -ohjelma, www.liikkuvaopiskelu.fi</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>3. Vaikuttaako päätös koulujen ja oppilaitosten fyysiseen ympäristöön ja välineistöön sekä liikuntatiloihin ja tilojen käyttöön? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Koulujen ja oppilaitosten piha-alueisiin ja lähiympäristöihin, luokkahuoneisiin, liikuntatiloihin sekä niiden mahdollisuuksiin kannustaa monipuoliseen liikkumiseen?</p> <p>Koulujen ja oppilaitosten välineistöön, jota voidaan käyttää liikunnanopetus-, välitunti- ja kerhokäytössä?</p> <p>Kuntalaisten ja yhdistysten mahdollisuuksiin hyödyntää koulujen ja oppilaitosten tiloja koulupäivien jälkeen liikkumisessa ja liikunnan harrastamisessa (esim. joustava käyttö iltaisin ja viikonloppuisin)?</p>			<p>Koulujen fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva koulu -ohjelma, www.liikkuvakoulu.fi</p> <p>Koulujen yhteydessä olevat liikuntasalit – Ideoita 2020-luvun toteutusmalleihin, https://www.smartsport.fi/uploads/1/2/1/5/121595256/koulujen_yhteydess%C3%A4_olevat_liikuntasalit_ideaopas.pdf</p> <p>Oppilaitosten fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva opiskelu -ohjelma, www.liikkuvaopiskelu.fi</p>
<p>4. Vaikuttaako päätös koulujen ja muiden toimijoiden mahdollisuuksiin tarjota koulupäivän yhteydessä liikunnan ja liikkumisen harrastamismahdollisuuksia (esimerkiksi harrastamisen Suomen malli sekä aamu- ja iltapäivätoiminta)?</p>			<p>Harrastamisen Suomen malli, https://harrastamisensuomenmalli.fi/</p> <p>Koulujen kerhotoiminta, Opetushallitus, https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-kerhotoiminta</p> <p>Aamu- ja iltapäivätoiminnan tila ja kehittämistarpeet, Opetushallitus www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/aamu-ja-iltapavatoiminnan-tila-ja-kehittamistarpeet</p>
<p>5. Vaikuttaako päätös opetushenkilöstön määrään ja osaamiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Opetushenkilöstön määrään ja siten mahdollisuuksiin tukea lasten ja nuorten liikkumista koulupäivän aikana?</p> <p>Opetushenkilöstön mahdollisuuksiin osallistua liikunnalliseen täydennyskoulutukseen?</p>			<p>Tuloskooste: Kysely peruskoulujen henkilökunnalle syksyllä 2020, Liikkuva Koulu- ohjelma, https://www.liikkuvakoulu.fi/sites/default/files/liikkuva_koulu_henkilokuntakysely_2020.pdf</p> <p>Toisen asteen oppilaitosten henkilöstökyselyn tulokset, Liikkuva opiskelu -ohjelma, https://www.liikkuvaopiskelu.fi/sites/www.liikkuvaopiskelu.fi/files/tiedostot/liikkuva_opiskelu_henkilostokysely_2020_tuloskooste.pdf</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
4. YMPÄRISTÖ			
<p>1. Vaikuttaako päätös ihmisten mahdollisuuksiin kulkea helposti, turvallisesti ja esteettömästi eri toimintoihin (asuminen, työpaikat, palvelut ja virkistys) aktiivisilla kulkumuodoilla, kuten kävellen tai pyöräillen?</p>			<p>Yhdyskuntarakenteen kehittäminen liikuntaa ja liikkumista suosivaksi, Liikuntakaavoitus.fi, Oulun yliopisto, www.liikuntakaavoitus.fi Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, SYKE, www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinympariston_tietopalvelu_Liiteri/Mika_Liiteri</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikunta- ja lähiliikuntapaikkoihin sekä niiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Riittävien alueiden varaamiseen kaavassa liikuntapaikoille ja lähiliikuntapaikoille?</p> <p>Liikuntapaikkojen sijaintiin muiden palveluiden (kuten päiväkodit ja koulut) lähellä?</p> <p>Lähiliikuntapaikkojen sijaintiin asuinalueiden sisällä sekä erilaisten palveluiden (esimerkiksi päiväkodit, koulut ja palvelutalot) lähellä?</p> <p>Liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen esteettömyyteen?</p>			<p>Liikuntakaavoitus.fi -internetsivut, Oulun yliopisto, www.liikuntakaavoitus.fi Lähiliikuntapaikat.fi -internetsivut, Suomen Olympiakomitea, www.lahiliikuntapaikat.fi/ Lipas.fi-sivusto, www.lipas.fi/etusivu Liikuntapaikat, TEAvisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi Esteettömyys, Suomen Paralympiakomitea, www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys Esteettömyys, Esteettömyyskeskus ESKE, https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske</p>
<p>3. Vaikuttaako päätös viher- ja virkistys-alueisiin, ulkoilu- ja luontoreitteihin (ml. ladut ja talvireitit), ranta-alueisiin sekä niiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Riittävien alueiden varaamiseen kaavassa viheralueille ja virkistysreitistöille?</p> <p>Viheralueiden ja virkistysreitistöjen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen sekä niiden mahdollisimman yhtenäiseen ja katkeamattomaan kokonaisuuteen ja käyttömahdollisuuksiin?</p> <p>Rantojen käyttöön, vesille pääsyyn ja vesialueiden käyttöön?</p>			<p>Liikuntakaavoitus.fi -internetsivut, www.liikuntakaavoitus.fi Lipas.fi-sivusto, www.lipas.fi/etusivu Esteettömyys luontokohteilla, Luontoon.fi-sivusto, Metsähallitus, https://www.luontoon.fi/esteeton Esteettömästi luontoon, Suomen Paralympiakomitea, https://www.paralympia.fi/liikunta/luontokaikille Esteettömyys, Esteettömyyskeskus ESKE, https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>4. Vaikuttaako päätös kävelyn ja pyöräilyn olosuhteisiin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteisiin, kuten kävely- ja pyöräteiden rakentamiseen, opasteisiin, pyöräpysäköintiin tai riittäviin sosiaaliloihin asuin- ja työpaikkakiinteistöissä sekä oppilaitoksissa?</p> <p>Kävely- ja pyöräteiden ympärivuotiseen kunnossapitoon?</p> <p>Eri väestöryhmien (esimerkiksi lapset, toimintarajoitteiset henkilöt ja ikääntyneet) kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksiin?</p>			<p>Valtakunnallinen henkilöliikenne-tutkimus, Traficom, www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/julkaisut/valtakunnallinen-henkiloliikennetutkimus</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, Traficom, www.traficom.fi/fi/kavelyn-ja-pyorailyn-edistamisohjelma</p> <p>Pyöräilykuntien verkosto, https://www.poljin.fi/</p>
5. LIIKUNTA			
<p>1. Vaikuttaako päätös kuntalaisten liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kuntalaisten mahdollisuuksiin omatoimiseen liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen?</p> <p>Kuntalaisten mahdollisuuksiin ohjattuun liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen?</p> <p>Kuntalaisten urheilumisen mahdollisuuksiin?</p> <p>Liikunnan harrastamisen kustannuksiin?</p> <p>Liikkumis- ja liikuntamahdollisuuksiin niillä väestöryhmillä, jotka tarvitsevat liikkumiseen ja liikuntaan erityistä tukea, kuten vammaiset henkilöt, toimintarajoitteiset henkilöt, työttömät, maahanmuuttajat tai iäkkäät henkilöt?</p> <p>Eri sukupuolten mahdollisuuksiin liikkua ja harrastaa liikuntaa?</p> <p>Eri kieliryhmien mahdollisuuksiin käyttää liikuntapalveluita?</p>			<p>Alle kouluikäisten liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/alle-kouluikäisten-liikkumisen-suositukset/</p> <p>Aikuisten liikkumisen suositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/</p> <p>Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/liikkumisen-suositus-yli-65-vuotiaille/</p> <p>Suosituksien iäkkäiden turvallisen ja säännöllisen ulkona liikkumisen edistämiseksi. 2017. Ikäinstituutti, https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/01/Ulkoilusuosituksien-3.pdf</p> <p>Soveltavat liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/soveltavat-liikkumisen-suositukset/</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>2. Vaikuttaako päätös liikunnan asemaan kunnassa ja sen poikkihallinnolliseen edistämiseen sekä liikuntapalveluiden resursseihin ja osaamiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikunnan asemaan osana kunnan strategioita ja suunnitelmia?</p> <p>Eri hallinnonalojen sitoutumiseen ja mahdollisuuksiin edistää liikkumista ja liikuntaa osana omaa toimintaa ja yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa?</p> <p>Kunnan liikuntapalveluiden taloudellisiin resursseihin ja henkilöstöresursseihin?</p> <p>Liikuntapalveluiden henkilöstön mahdollisuuksiin täydennyskoulutukseen?</p>			<p>Liikunta/Sitoutuminen, johtaminen ja voimavarat, TEAviisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi</p>
<p>3. Vaikuttaako päätös liikunnan palveluketjuun ja liikuntaneuvontaan? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kuntalaisten mahdollisuuksiin siirtyä osana liikuntaneuvonnan palveluketjua sosiaali- ja terveyspalveluista kunnan ja yhdistysten tarjoamaan liikuntaan sekä aina omatoimiseen liikuntaan asti?</p> <p>Kunnan mahdollisuuksiin tarjota liikuntaneuvontaa?</p>			<p>Liikuntaneuvonnan internetsivut, https://liikuntaneuvonta.fi/</p> <p>Liikuntaneuvonnan valtakunnalliset suositukset, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuva aikuinen.fi/wp-content/uploads/2021/03/Liikuntaneuvonnan_suositukses_FINAL.pdf</p> <p>Elintapamuutosta tukevat tekijät elintapaohjauksen ja omahoidon tuen menetelmissä epäterveellisen ravitsemuksen ja vähäisen liikkumisen aiheuttaman sairastumisriskin pienentämiseksi, Palveluvalikoima-neuvoston suositus, STM051:00/2020</p> <p>Matalan kynnyksen liikuntaneuvonta ikäihmisille, Ikäinstituutti, www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/02/Matalan-kynnyksen-liikuntaneuvontaa-ika%3%A4ihmisille.pdf</p> <p>Liikuntaneuvonta, ikäntyneet, Ikäinstituutti, https://www.voimaavanhuuteen.fi/liikuntaneuvonta/</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>4. Vaikuttaako päätös alueen liikunta- paikka- ja lähiliikuntapaikkaverkoston? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kunnan liikuntapaikka- ja lähiliikuntapaikkaverkoston ja niiden saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen?</p> <p>Huippu-urheilun olosuhteisiin?</p> <p>Yritysten tarjoamiin liikuntatiloihin ja niiden saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen?</p>			<p>Liikuntakaavoitus.fi, www.liikuntakaavoitus.fi Lähiliikuntapaikat.fi -internetsivut, www.lahiliikuntapaikat.fi/ Lipas.fi-sivusto, www.lipas.fi/etusivu Liikunta/Liikuntapaikat, TEAvisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi Esteettömyys, Suomen Paralympiakomitea, www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys</p>
<p>5. Vaikuttaako päätös liikuntaa edistävien yhdistysten ja yritysten toimintaedellytyksiin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikunta- ja urheiluseurojen sekä muiden liikuntaa edistävien yhdistysten toimintaedellytyksiin, kuten taloudellisia edellytyksiin edistää liikumista, liikuntaa ja urheilua (esimerkiksi yhdistysavustukset ja liikuntapaikkamaksut)?</p> <p>Liikunnan harrastamisen hintaan?</p> <p>Liikuntaa edistävien yhdistysten osallistumiseen liikuntaneuvonnan palveluketjuun?</p> <p>Liikuntapalveluita ja -tiloja tarjoavien yritysten toimintaedellytyksiin?</p>			
<p>6. Vaikuttaako päätös kuntalaisten (eri ikäiset, eri vähemmistöryhmät) osallistumismahdollisuuksiin keskeisissä liikuntaan liittyvissä päätöksissä?</p>			<p>Liikunta/Osaallisuus, TEAvisari-sivusto, THL www.teaviisari.fi</p>
<p>7. Vaikuttaako päätös kunnan mahdollisuuksiin seurata kuntalaisten (eri ikäisten, eri vähemmistöryhmät) liikkumista ja liikuntaa?</p>			<p>Liikunta/Seuranta ja tarveanalyysi, TEAvisari-sivusto, THL www.teaviisari.fi</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
6. NUORISO			
1. Vaikuttaako päätös nuorisotyön mahdollisuuksiin edistää nuorten liikkumista ja liikuntaa (esim. liikunnallinen nuorisotyö)?			Suomen nuorisotyön tilastot, www.nuorisotilastot.fi Indikaattorit nuorten elinoloista ja aseista, valtion nuorisoneuvosto, https://tietoanuorista.fi/indikaattorit/ Nuorisotyön ja toisen asteen oppilaitosten yhteistyö nuorten liikkumisen edistämiseksi, Liikkuva opiskelu-ohjelma, https://www.liikkuvaopiskelu.fi/sites/www.liikkuvaopiskelu.fi/files/tiedostot/nuorisotyön_ja_oppilaitosten_yhteistyö.pdf
2. Vaikuttaako päätös nuorisotyön toimintaympäristön (nuorisotilat, verkkonuorisotyö ja muut toimintaympäristöt) ja niiden välineistön mahdollisuuksiin edistää nuorten liikkumista ja liikuntaa?			
7. KANSALAIPOISTO			
1. Vaikuttaako päätös kansalaisopiston mahdollisuuksiin tukea kuntalaisten liikkumista ja liikunnan harrastamista? Vaikuttaako päätös... Kansalaisopiston mahdollisuuksiin tarjota liikunnan kurseja eri väestöryhmille (lapset ja nuoret, toimintarajoitteiset henkilöt, maahanmuuttajat, ikääntyneet henkilöt)? Kansalaisopiston mahdollisuuksiin osallistua liikuntaneuvonnan palveluketjuun?			
2. Vaikuttaako päätös kansalaisopiston fyysiseen ympäristöön ja välineistöön? Vaikuttaako päätös... Kansalaisopiston liikuntatiloihin ja niiden saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen? Kuntalaisten ja yhdistysten mahdollisuuksia hyödyntää kansalaisopiston tiloja liikkumisessa ja liikunnan harrastamisessa? Kansalaisopiston välineistöön, jota voidaan käyttää liikkumisessa ja liikunnan harrastamisessa?			

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
8. KULTTUURI JA KIRJASTO			
1. Vaikuttaako päätös kulttuuritoimen mahdollisuuksiin edistää kuntalaisten liikkumista sekä luovia ja ilmaisullisia liikuntamuotoja? Vaikuttaako päätös...			
Kulttuuritoimen mahdollisuuksiin edistää kuntalaisten liikkumista osana kulttuuripalveluita? Kulttuuritoimen mahdollisuuksia edistää luovia ja ilmaisullisia liikuntamuotoja, kuten tanssia ja sirkusta?			
2. Vaikuttaako päätös kirjastotoimen mahdollisuuksiin edistää kuntalaisten liikkumista osana kirjastotoimen palveluita, kuten lainaamalla liikuntavälineitä tai välittämällä tietoa liikkumisesta ja liikunnasta?			

Liite 2. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista hyvinvointialueille

Tarkistuslistan tehtävänä tukea liikunta- ja liikkumisvaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa hyvinvointialueilla. Tarkistuslistaa voidaan hyödyntää **hyvinvointialueilla erilaisten toimenpiteiden, päätösten, ohjelmien tai strategioiden valmistelussa ja suunnittelussa.**

Tarkistuslistaan on koottu kysymyksiä teemoittain. Kysymysten tehtävänä on auttaa valmistelijaa havaitsemaan ja arvioimaan tehtävän toimenpiteen tai päätöksen vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Tarkoituksena on, että valmistelija (tai valmistelijat) käy läpi kysymyksiä ja pohtii, vaikuttaako tämä toimenpide tai päätös kyseiseen teemaan, ja jos vaikuttaa, millaisia ovat vaikutukset. Osa vaikutuksista voi olla välittömiä ja helpommin havaittavissa sekä ennakoitavissa, osa voi olla välillisiä, vaikeammin havaittavissa ja ennakoitavissa sekä vaatia tarkempaa analysointia ja tietopohjaa. Tarkistuslistoihin on koottu tietolähteitä kunkin teeman vaikutustenarvioinnin tueksi.

Tarkoituksena ei ole, että kaikkia tarkistuslistassa esitettyjä vaikutuksia arvioidaan kaikkien toimenpiteiden tai päätösten kohdalla, vaan vaikutusarviointi kohdennetaan kunkin toimenpiteen tai päätöksen osalta olennaisten vaikutusten arviointiin. Tarkistuslista ei ole tyhjentävä vaan suuntaa-antava apuväline vaikutuksia tunnistettaessa, arvioidessa ja seurattaessa.

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>1. Vaikuttaako päätös liikkumisen edistämiseen osana sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Mahdollisuuksiin hyödyntää liikkumista ja liikuntaa osana sairauksien ennalta ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta?</p> <p>Mahdollisuuksiin hyödyntää liikuntaa ja liikuntaneuvontapalvelua osana sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta?</p>			<p>Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen: Toimenpide-ehdotukset päättäjille, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-482-0</p> <p>Liikunta. Käypä hoito -suositus, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, https://www.kaypahoito.fi/hoi50075#K1</p> <p>Liikunta lääkkeenä, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/</p> <p>Liikuntaneuvonnan internetsivut, https://liikuntaneuvonta.fi/</p> <p>Liikuntaneuvonnan valtakunnalliset suositukset, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuva aikuinen.fi/wp-content/uploads/2021/03/Liikuntaneuvonnan_suosituksset_FINAL.pdf</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumis- ja liikuntatottumusten tukemiseen osana äitiys- ja lastenneuvolapalveluita?</p>			<p>Liikkumisen suositus raskauden aikana, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/liikkumisen-suositus-raskauden-aikana/</p> <p>Liikunta/Raskaus. Käypä hoito -suositus, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, https://www.kaypahoito.fi/hoi50075#K1</p> <p>Alle kouluikäisten liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/alle-kouluikaisten-liikkumisen-suositukset/</p>
<p>3. Vaikuttaako päätös liikkumisen edistämiseen osana lasten ja nuorten terveystarkastuksia ja -neuvontaa sekä oppilas- ja opiskelijahuoltoa? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Mahdollisuuksiin huomioida liikkuminen ja fyysinen toimintakyky osana lasten ja nuorten terveystarkastuksia sekä oppilas- ja opiskelijahuoltoa?</p> <p>Mahdollisuuksiin huomioida liikkuminen ja painonhallinta terveystarkastuksissa?</p>			<p>Lasten ja nuorten liikkumissuositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/lasten-ja-nuorten-liikkumissuositus/</p> <p>Move!-mittaukset, Opetushallitus, https://www.oph.fi/fi/move</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>4. Vaikuttaako päätös liikuntaneuvonnan palveluketjuun ja elintapaohjaukseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Alueen asukkaiden mahdollisuuksiin siirtyä osana liikuntaneuvonnan palveluketjua sosiaali- ja terveystalouksista kunnan ja yhdistysten tarjoamaan liikuntaan sekä aina omatoimiseen liikuntaan asti?</p> <p>Hyvinvointialueen mahdollisuuksiin tarjota laadukasta elintapaohjausta ja liikuntaneuvontaa?</p> <p>Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyöhön ja liikuntaneuvonnan/elintapaohjauksen ns. vastinparien sopimiseen?</p>			<p>Liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/</p> <p>Liikuntaneuvonnan internetsivut, https://liikuntaneuvonta.fi/</p> <p>Matalan kynnyksen liikuntaneuvonta ikäihmisille, www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/02/Matalan-kynnyksen-liikuntaneuvontaa-ik%C3%A4ihmisille.pdf</p> <p>Liikkumissuunnitelma kannustaa ikäihmistä liikkumaan, https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/02/Liikkumissuunnitelma-kannustaa-ik%C3%A4ihmist%C3%A4-liikkumaan.pdf</p> <p>Liikuntaneuvonta, ikääntyneet, Ikäinstituutti, https://www.voimaavanhuuteen.fi/liikuntaneuvonta/</p>
<p>5. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn huomioimiseen osana ikääntyneiden terveystarkastuksia?</p>			<p>Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/liikkumisen-suositus-yli-65-vuotiaille/</p>
<p>6. Vaikuttaako päätös sosiaali- ja terveyspalveluiden fyysiseen ympäristöön ja sen saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen piha-alueiden, lähiympäristön ja sisätilojen mahdollisuuksiin kannustaa liikkumiseen?</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen?</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen välineistöön, jota voidaan käyttää toimintakyvyn edistämässä sekä liikkumis- ja liikuntakäytössä?</p>			<p>Esteettömyys, Esteettömyyskeskus ESKE, https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske</p> <p>Esteettömyys, Suomen Paralympiakomitea, www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
7. Vaikuttaako päätös mahdollisuuksiin edistää liikkumista osana mielenterveys- ja päihdepalveluita?			Liikunta- ja mielenterveys, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/liikunta-ja-mielen-hyvinvointi/ Soveltavat liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/soveltavat-liikkumisen-suositukset/
8. Vaikuttaako päätös mahdollisuuksiin edistää vammaisten henkilöiden liikkumista, liikunnan harrastamista ja toimintakykyä osana vammaispalveluita ja niiden tukitoimia, kuten osana päivätoimintaa, apuvälinepalveluita ja kuljetuspalveluita?			Soveltavat liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/soveltavat-liikkumisen-suositukset/ Liikunnan vammaispalvelut, Suomen Paralympiakomitea, https://www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys/liikunnan-vammaispalvelut
9. Vaikuttaako päätös mahdollisuuksiin edistää ikääntyneiden liikkumista, liikunnan harrastamista ja toimintakykyä osana ikääntyneiden palveluita, kuten kotihoitoa, asumispalveluita ja päivätoimintaa?			Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/liikkumisen-suositus-yli-65-vuotiaille/ Suositukset iäkkäiden turvallisen ja säännöllisen ulkona liikkumisen edistämiseksi, Ikäinstituutti, https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/01/Ulkoilusuositukset-3.pdf Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1 Liikkumissuunnitelma kannustaa ikäihmistä liikkumaan. https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/02/Liikkumissuunnitelma-kannustaa-ik%C3%A4ihmist%C3%A4-liikkumaan.pdf

Liite 3. Liikunta- ja liikkumisvaikutusten arvioinnin tarkistuslista valtionhallinnolle

Tarkistuslistan tehtävänä tukea liikunta- ja liikkumisvaikutusten tunnistamisessa ja arvioinnissa valtionhallinnossa. Tarkistuslistaa voidaan hyödyntää **valtionhallinnossa eri hallinnonaloilla lainvalmistelussa sekä erilaisten päätösten, ohjelmien tai strategioiden valmistelussa ja suunnittelussa.**

Tarkistuslistaan on koottu kysymyksiä teemoittain. Kysymysten tehtävänä on auttaa valmistelijaa havaitsemaan ja arvioimaan tehtävän toimenpiteen tai päätöksen vaikutuksia liikuntaan ja liikkumiseen.

Tarkoituksena on, että valmistelija (tai valmistelijat) käy läpi kysymyksiä ja pohtii, vaikuttaako tämä toimenpide tai päätös kyseiseen teemaan ja jos vaikuttaa, millaisia ovat vaikutukset. Osa vaikutuksista voi olla välittömiä ja helpommin havaittavissa sekä ennakoitavissa, osa voi olla välillisiä, vaikeammin havaittavissa ja ennakoitavissa sekä vaatia tarkempaa analysointia ja tietopohjaa. Tarkistuslistoihin on koottu tietolähteitä kunkin teeman vaikutustenarvioinnin tueksi.

Tarkoituksena ei ole, että kaikkia tarkistuslistassa esitettyjä vaikutuksia arvioidaan kaikkien toimenpiteiden tai päätösten kohdalla, vaan vaikutusarviointi kohdennetaan kunkin toimenpiteen tai päätöksen osalta olennaisten vaikutusten arviointiin. Tarkistuslista ei ole tyhjentävä vaan suuntaa-antava apuväline vaikutuksia tunnistettaessa, arvioidaessa ja seurattaessa.

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
1. TALOUS			
1. Vaikuttaako päätös liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoitukseen osana valtion talousarviota, kuten valtion liikuntabudjettiin tai luontoliikunnan sekä kävelyn ja pyöräilyn rahoitukseen?			
2. Vaikuttaako päätös liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun liittyvään verotukseen? Vaikuttaako päätös... Liikuntapalveluiden ja -tuotteiden arvonisäverotukseen? Liikunta- ja urheiluseurojen verotukseen tai vapaaehtoistoiminnan ja talkootyön verotukseen, kuten yleishyödyllisten yhteisöjen verovapauteen tai vapaaehtoistyöntekijöiden verottomiin matkakorvauksiin? Muihin verotuksen luontoisetuihin, kuten työmatkojen verotuskäytäntöihin tai työsuhdepolkupyörän veroetuun?			
2. TERVEYS JA HYVINVOINTI			
1. Vaikuttaako päätös liikkumisen edistämiseen osana terveystalvueluita? Vaikuttaako päätös... Liikkumisen ja liikunnan hyödyntämiseen osana sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta? Lapsiperheiden hyvien liikkumis- ja liikuntatottumusten tukemiseen osana äitiys- ja lastenneuvolapalveluita? Liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn huomioimiseen osana lasten ja nuorten terveystarkastuksia sekä oppilas- ja opiskelijahuoltoa? Liikkumisen ja painonhallinnan huomioimiseen terveystalvueluonnessa? Liikkumisen ja toimintakyvyn edistämiseen osana mielenterveyspalveluita? Elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan sekä liikuntaneuvonnan palveluketjuun?			Liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/ Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen: Toimenpide-ehdotukset päättäjille, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-482-0 Liikunta. Käypä hoito -suositus, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, https://www.kaypahoito.fi/hoi50075#K1 Liikunta lääkkeenä, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/ Liikuntaneuvonnan internetsivut, https://liikuntaneuvonta.fi/ Liikuntaneuvonnan valtakunnalliset suositukset, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuva aikuinen.fi/wp-content/uploads/2021/03/Liikuntaneuvonnan_suositukses_FINAL.pdf

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>Liikkumisen ja fyysinen toimintakyvyn huomioimiseen osana työterveyshuoltoa?</p> <p>Liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn huomioimiseen osana ikääntyneiden terveystarkastuksia?</p>			<p>Elintapamuutosta tukevat tekijät elintapaohjauksen ja omahoidon tuen menetelmissä epäterveellisen ravitsemuksen ja vähäisen liikkumisen aiheuttaman sairastumisriskin pienentämiseksi, Palveluvalikoimaneuvoston suositus, STM051:00/2020</p> <p>Matalan kynnyksen liikuntaneuvonta ikäihmisille, Ikäinstituutti, www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/02/Matalan-kynnyksen-liikuntaneuvontaa-ik%C3%A4ihmisille.pdf</p> <p>Liikuntaneuvonta, ikääntyneet, Ikäinstituutti, https://www.voimaavanhuuteen.fi/liikuntaneuvonta/</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumisen edistämiseen osana sosiaalipalveluita? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikkumisen ja toimintakyvyn edistämiseen osana päihdepalveluita?</p> <p>Vammaisten henkilöiden liikkumisen, liikunnan harrastamisen ja toimintakyvyn edistämiseen osana vammaispalveluita ja niiden tukitoimia, kuten osana päivätoimintaa, apuvälinepalveluita ja kuljetuspalveluita?</p> <p>Ikääntyneiden liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen ja toimintakyvyn edistämiseen osana ikääntyneiden palveluita, kuten kotihoitoa ja asumispalveluita?</p>			<p>Liikunnan vammaispalvelut, Suomen Paralympiakomitea, https://www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys/liikunnan-vammaispalvelut</p> <p>Liikunta & Ulkoilu, Ikäinstituutti, https://www.ikainstituutti.fi/liikunta-ja-ulkoilu-3/</p> <p>Liikkumisen suositus yli 65-vuotiaille, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/liikkumisen-suositus-yli-65-vuotiaille/</p> <p>Suosituksien iäkkäiden turvallisen ja säännöllisen ulkona liikkumisen edistämiseksi. 2017. Ikäinstituutti, https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/01/Ulkoilusuosituksset-3.pdf</p> <p>Soveltavat liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/soveltavat-liikkumisen-suositukset/</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>3. Vaikuttaako päätös sosiaali- ja terveyspalveluiden fyysiseen ympäristöön ja sen saavutettavuuteen sekä esteettömyyteen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen piha-alueiden, lähiympäristön, sisätilojen mahdollisuuksiin kannustaa liikkumiseen?</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen?</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluiden, kuten laitosten ja palvelutalojen välineistöön, jota voidaan hyödyntää liikuntakäytössä?</p>			<p>Esteettömyys, Esteettömyyskeskus ESKE, https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske</p> <p>Esteettömyys, Suomen Paralympiakomitea, www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys</p>
<p>4. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan tukemiseen osana työkyvyn edistämistä?</p>			<p>Aikuisten liikkumisen suositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/</p> <p>Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuva aikuinen.fi/</p> <p>Liikunta ja työkyky, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/liikunta-ja-tyokyky/</p>
<p>5. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan tukemiseen osana sosiaaliturvaa? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Mahdollisuuksiin tukea liikkumista ja liikunnan harrastamista osana perustoimeentulotukea?</p> <p>Ammattiurheilijoiden sosiaaliturvaan?</p>			

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
3. KOULUTUS			
<p>1. Vaikuttaako päätös lasten ja nuorten liikkumiseen varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskelupäivän yhteydessä? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikkumisen ja liikunnan huomioimiseen osana varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia?</p> <p>Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatukseen tai koulujen (sis. erityiskoulut ja erityisen tuen oppilaat) liikunnanopetukseen?</p> <p>Lasten ja nuorten liikkumiseen ja liikuntaan varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskelupäivän aikana?</p>			<p>Alle kouluikäisten liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/alle-kouluikäisten-liikkumisen-suositukset/</p> <p>Lasten ja nuorten liikkumissuositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/lasten-ja-nuorten-liikkumissuositus/</p> <p>4–6-vuotiaiden lasten fyysinen aktiivisuus ja motoriset taidot. Piilo-tutkimushankkeen tuloksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle, www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/sites/www.ilokasvaaliikkuen.fi/files/tiedostot/4-6-vuotiaiden_fyysinen_aktiivisuus_web.pdf</p> <p>Lasten ja nuorten liikkuminen: LIITU-tutkimus 2019 (perusopetuksen oppilaat), LIITU-tutkimus 2021 (2. asteen oppilaat), Jyväskylän yliopisto, www.jyu.fi/sport/fi/tutkimus/hankkeet/liitu</p> <p>Liikkumisen edistäminen osana varhaiskasvatusta: Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma, www.liikkuvarhaiskasvatus.fi</p> <p>Koulupäivän rakenteen kehittäminen liikkuvammaksi: Liikkuva koulu -ohjelma, www.liikkuvakoulu.fi</p> <p>Opiskelupäivän rakenteen kehittäminen liikkuvammaksi: Liikkuva opiskelu -ohjelma, www.liikkuvaopiskelu.fi</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten fyysiseen ympäristöön ja välineistöön? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Varhaiskasvatuksen, koulujen (sis. erityiskoulut) tai oppilaitosten piha-alueisiin, liikuntatiloihin, oppimisympäristöihin ja muihin sisätiloihin sekä niiden mahdollisuuksiin kannustaa liikkumiseen?</p> <p>Varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten välineistöön, jota voidaan hyödyntää liikuntakasvatuksessa ja ulkoilussa sekä liikunnanopetus-, välitunti- ja kerhokäytössä (sis. erityistä tukea tarvitset lapset ja nuoret)?</p>			<p>Varhaiskasvatuksen fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma, www.liikkuvarhaiskasvatus.fi</p> <p>Koulujen fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva koulu -ohjelma, www.liikkuvakoulu.fi</p> <p>Oppilaitosten fyysisen ympäristön ja välineistön kehittäminen: Liikkuva opiskelu -ohjelma, www.liikkuvaopiskelu.fi</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>3. Vaikuttaako päätös lasten ja nuorten (sis. erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret) harrastusmahdollisuuksiin varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskelupäivän yhteydessä (esimerkiksi harrastamisen Suomen malli sekä aamu- ja iltapäivätoiminta sekä opiskelijaliikunta)?</p>			<p>Suomen harrastamisen malli, https://harrastamisensuomenmalli.fi/ Koulujen kerhotoiminta, Opetushallitus, https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/koulun-kerhotoiminta Aamu- ja iltapäivätoiminnan tila ja kehittämistarpeet, Opetushallitus www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/aamu-ja-iltapaivatoiminnan-tila-ja-kehittamistarpeet Korkeakoululiikunnan suositukset, Opiskelijoiden liikuntaliitto, www.oll.fi/site/assets/files/2482/korkeakoululiikunnan-suositukset-2018_nettiversio.pdf</p>
<p>4. Vaikuttaako päätös varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen henkilöstön määrään ja osaamiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen henkilöstön määrään ja siten mahdollisuuksiin tukea lasten ja nuorten (sis. erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret) liikkumista varhaiskasvatus-, koulu- ja opiskelupäivän aikana?</p> <p>Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen henkilöstön mahdollisuuksiin liikunnan täydennyskoulutukseen?</p>			<p>Tuloskooste: Kysely peruskoulujen henkilökunnalle syksyllä 2020, Liikkuva Koulu- ohjelma, https://www.liikkuvakoulu.fi/sites/default/files/liikkuva_koulu_henkilokuntakysely_2020.pdf Toisen asteen oppilaitosten henkilöstökyselyn tulokset, Liikkuva opiskelu -ohjelma, https://www.liikkuvaopiskelu.fi/sites/www.liikkuvaopiskelu.fi/files/tiedostot/liikkuva_opiskelu_henkilostokysely_2020_tuloskooste.pdf</p>
<p>5. Vaikuttaako päätös liikunta-alan koulutukseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikunnan ammatilliseen koulutukseen, liikunnan korkeakoulutukseen tai liikunnan vapaaseen sivistystyöhön?</p> <p>Urheilijoiden mahdollisuuksiin yhdistää opiskelu ja tavoitteellinen urheileminen, ns. kaksoisura?</p>			<p>Urheilijan kaksoisura, Suomen Olympiakomitea, https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma/kaksoisura/</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
4. TYÖELÄMÄ			
<p>1. Vaikuttaako päätös työaikaan ja sen joustavuuteen, työmatkoihin sekä etätööhön? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Työntekijöiden mahdollisuuksiin liikkua työpäivän aikana ja harrastaa liikuntaa työajalla?</p> <p>Työntekijöiden mahdollisuuksia yhteensovittaa työaika ja liikunnan harrastaminen?</p> <p>Työntekijöiden mahdollisuuksiin kulkea kodin ja työpaikan väliset matkat sekä työmatkat aktiivisilla kulkumuodoilla, kuten kävellen tai pyöräillen?</p>			<p>Aikuisten liikkumisen suositus, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/</p> <p>Liikkuva työelämä, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuvatyoelama.fi/</p> <p>https://liikkuva aikuinen.fi/</p> <p>Liikunta ja työkyky, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/liikunta-ja-tyokyky/</p> <p>Työmatkaliikunta, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-ymparistot/tyomatkaliikunta/</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan edistämiseen osana työelämän kehittämistä (työhyvinvointi) ja TE-hallinnon palveluita?</p>			<p>Liikunnan ja liikkumisen yhteydet terveyteen ja työkykyyn, Työterveyslaitos, https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/liike-ja-mieli/liikunnan-ja-liikkumisen-yhteydet-terveyteen-ja-tyokykyyn</p> <p>Liikkuminen ja liikunta osana hyvää työpäivää, Työterveyslaitos, https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/liike-ja-mieli/liikkuminen-ja-liikunta-osana-hyvaa-tyopaivaa</p>
5. YMPÄRISTÖ			
<p>1. Vaikuttaako päätös ulkoiluun ja luonnon virkistys- ja matkailukäyttöön sekä toiminnallisiin luontoharrastuksiin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Ulkoilun, luonnon virkistys- ja matkailukäytön sekä toiminnallisten luontoharrastusten valtakunnalliseen rahoitukseen?</p> <p>Mahdollisuuksiin ulkoilla ja liikkua luonnossa sekä harrastaa erilaisia luontoharrastuksia (esimerkiksi marjastus, sienestys ja metsästys)?</p> <p>Ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön saavutettavuuteen ja esteettömyyteen?</p> <p>Luonnon matkailukäyttöön?</p>			<p>Väestön liikkuminen luonnossa ja toiminnalliset luontoharrastukset, Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi 3, Luke, https://www.luke.fi/fi/projektit/lvvi3p</p> <p>Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta, Luontoon.fi, Metsähallitus, https://www.luontoon.fi/terveyttajahyvinvointialuonnosta</p> <p>Luontoliikunta, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-ymparistot/luontoliikunta-liikku-metsassa-ja-poluilla/</p> <p>Esteettömyys luontokohteilla, Luontoon.fi-sivusto, Metsähallitus, https://www.luontoon.fi/esteeton</p> <p>Esteettömästi luontoon, Suomen Paralympiakomitea, https://www.paralympia.fi/liikunta/luontokaikille</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
			Luontomatkailu, Business Finland, https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/luontomatkailu
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan edistämiseen osana maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Mahdollisuuksiin kulkea helposti ja turvallisesti eri toimintoihin (asuminen, työpaikat, palvelut ja virkistys) aktiivisilla kulkumuodoilla, kuten kävellen tai pyöräillen?</p> <p>Virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyyteen ja alueiden varaamiseen kaavoissa sekä viheralueisiin ja niiden jatkuvuuteen kaavoissa?</p> <p>Rantojen käyttöön, vesille pääsyyn ja vesialueiden käyttöön?</p>			<p>Liikuntakaavoitus.fi -internetsivut, Oulun yliopisto, www.liikuntakaavoitus.fi</p> <p>Lähiliikuntapaikat.fi -internetsivut, Suomen Olympiakomitea, www.lahiliikuntapaikat.fi/</p> <p>Lipas.fi-sivusto, Jyväskylän yliopisto, www.lipas.fi/etusivu</p> <p>Liikuntapaikat, TEAvisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi</p> <p>Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, SYKE, www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinympariston_tietopalvelu_Liiteri/Mika_Liiteri</p>
<p>3. Vaikuttaako päätös rakentamisen ja asumisen ohjaamiseen liikkumista ja liikuntaa tukevaksi? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Rakentamisen suunnittelun ohjaukseen aktiivista liikkumista tukevaksi, kuten pyörien säilytystilat ja leikkialueet?</p> <p>Liikkumista ja liikuntaa edistävän esteettömän ja saavutettavan elinympäristön rakentamiseen?</p>			<p>Esteettömyys, Esteettömyyskeskus ESKE, https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske</p> <p>Esteettömyys, Suomen Paralympiakomitea, www.paralympia.fi/palvelut/esteettomyys</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
6. LIIKENNE JA VIESTINTÄ			
<p>1. Vaikuttaako päätös kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksiin ja olosuhteisiin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnalliseen rahoitukseen?</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn asemaan osana liikennejärjestelmää?</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteisiin valtakunnan tieverkolla?</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteisiin kunnissa sekä kuntien mahdollisuuksiin edistää kävelyä ja pyöräilyä (esimerkiksi liikkumisen ohjaus)?</p> <p>Kävelyä ja pyöräilyyn osana liikennepalveluita (esimerkiksi matkaketjut)?</p>			<p>Valtakunnallinen henkilöliikenne-tutkimus, Traficom, www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/julkaisut/valtakunnallinen-henkiloliikennetutkimus</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, Traficom, www.traficom.fi/fi/kavelyn-ja-pyorailyn-edistamisohjelma</p> <p>Pyöräilykuntien verkosto, https://www.poljin.fi/</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikunnan ja urheilun televisiointiin?</p>			
7. ALUEKEHITYS			
<p>1. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan asemaan osana aluekehityksen suunnitelmia, strategioita ja ohjelmia (esimerkiksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisselma, EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmat tai maakuntaohjelmat)?</p>			
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan edistämiseen osana alueiden kehittämistä, kuten maaseudun liikuntapalveluihin?</p>			

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
8. PUOLUSTUS			
<p>1. Vaikuttaako päätös kutsuntaikäisten liikkumiseen ja liikuntaan sekä varusmiesten liikuntakoulutukseen ja fyysiseen koulutukseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Mahdollisuuksiin edistää kutsuntaikäisten liikkumista ja liikunnan harrastamista?</p> <p>Varusmiesten liikuntakoulutukseen ja fyysiseen koulutukseen?</p> <p>Varusmiesten liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen osana varusmiespalveluksen vapaa-aikaa?</p>			<p>Puolustusvoimien liikuntasuosituksset, Puolustusvoimat, https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/liikuntasuosituksset</p> <p>Varusmiesten kuntotestien tulokset, Puolustusvoimat, https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/varusmiesten-kuntotilastot</p> <p>Varusmiesten liikunta, Puolustusvoimat, https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/varusmiesten-liikunta</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös urheilijoiden mahdollisuuksiin urheilla ja valmentautua osana varusmiespalvelusta (esimerkiksi urheilukoulu)?</p>			<p>Puolustusvoimien urheilukoulu, Puolustusvoimat, https://intti.fi/erikoisjoukot/urheilukoulu</p>
<p>3. Vaikuttaako päätös puolustusvoimien henkilöstöliikuntaan sekä henkilöstön mahdollisuuksia liikkua työajalla ja sen ulkopuolella?</p>			<p>Puolustusvoimien liikuntasuosituksset, Puolustusvoimat, https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/liikuntasuosituksset</p> <p>Henkilöstön liikunta, Puolustusvoimat, https://puolustusvoimat.fi/web/sotilasliikunta/henkiloston-liikunta</p>
9. LIIKUNTA			
<p>1. Vaikuttaako päätös väestön liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen tai urheilemiseen? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Eri väestöryhmien mahdollisuuksiin omatoimiseen liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen?</p> <p>Eri väestöryhmien mahdollisuuksiin ohjattuun liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen tai urheilemiseen?</p> <p>Liikkumisen ja liikunnan harrastamisen hintaan?</p>			<p>Liikkumisen suositukset, UKK-instituutti, https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/</p>
<p>2. Vaikuttaako päätös liikkumisen ja liikunnan poikkihallinnolliseen edistämiseen valtionhallinnossa?</p>			<p>Ministeriöiden tulokortit liikunnasta ja liikkumisesta, valtion liikuntaneuvosto, https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Ministeri%C3%B6iden-tulokortit-p%C3%A4ivitetty-14.8.2019.pdf</p>

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>3. Vaikuttaako päätös liikunnan asemaan ja resursseihin kunnissa? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikunnan asemaan osana kunnan strategioita ja suunnitelmia?</p> <p>Kunnan liikuntapalveluiden taloudellisiin resursseihin tai henkilöstöresursseihin?</p> <p>Liikkumisen ja liikunnan poikkihallinnolliseen edistämiseen kunnissa?</p> <p>Liikuntaneuvonnan palveluketjuihin?</p>			<p>Liikunta/Sitoutuminen, Johtaminen ja Voimavarat TEAviisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi</p> <p>Liikuntaneuvonnan internetsivut, Liikkuva Aikuinen-ohjelma, https://liikuntaneuvonta.fi/</p> <p>Liikuntaneuvonnan valtakunnalliset suositukset, Liikkuva Aikuinen -ohjelma, https://liikkuva aikuinen.fi/wp-content/uploads/2021/03/Liikuntaneuvonnan_suosituksset_FINAL.pdf</p>
<p>4. Vaikuttaako päätös liikuntaa edistävien järjestöjen ja yhdistysten sekä yritysten toimintaedellytyksiin? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Liikuntaa edistävien järjestöjen ja yhdistysten sekä muiden liikuntaan edistävien yhdistysten toimintaedellytyksiin, kuten taloudellisiin edellytyksiin edistää liikkumista, liikuntaa ja urheilua (esimerkiksi järjestöavustukset)?</p> <p>Liikuntapalveluita ja -tiloja tarjoavien yritysten toimintaedellytyksiin?</p>			
<p>5. Vaikuttaako päätös liikuntapaikkoihin ja lähiliikuntapaikkoihin sekä niiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen?</p>			<p>Liikuntakaavoitus.fi -internetsivut, Oulun yliopisto, www.liikuntakaavoitus.fi</p> <p>Lähiliikuntapaikat.fi -internetsivut, Suomen Olympiakomitea, www.lahiliikuntapaikat.fi/</p> <p>Lipas.fi-sivusto, Jyväskylän yliopisto, www.lipas.fi/etusivu</p> <p>Liikuntapaikat, TEAviisari-sivusto, THL, www.teaviisari.fi</p>
<p>6. Vaikuttaako päätös liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaan sekä liikkumiseen ja liikuntaan liittyvän tiedon hyödyntämiseen osana eri hallinnonalojen ja -tasojen päätöksentekoa?</p>			
<p>7. Vaikuttaako päätös huippu-urheilun asemaan ja arvostukseen sekä toimintaedellytyksiin?</p>			

	KYLLÄ, MITEN?	EI	TIETOLÄHTEITÄ
<p>8. Vaikuttaako päätös yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestäväen kehitykseen liikuntatoimialalla? Vaikuttaako päätös...</p> <p>Erityistä tukea tarvitsevien väestöryhmien (esimerkiksi toimintarajoitteiset, maahanmuuttajat sekä toimintakyvyltään heikentyneet iäkkäät) mahdollisuuksiin liikkua tai harrastaa liikuntaa sekä urheilla?</p> <p>Eri kieliryhmien mahdollisuuksiin liikkua ja harrastaa liikuntaa sekä käyttää liikuntapalveluita?</p>			
10. NUORISO			
<p>1. Vaikuttaako päätös nuorisotyön mahdollisuuksiin edistää nuorten liikkumista ja liikuntaa (esim. liikunnallinen nuorisotyö)?</p>			<p>Suomen nuorisotyön tilastot, www.nuorisotilastot.fi</p> <p>Indikaattorit nuorten elinoloista ja asenteista, valtion nuorisoneuvosto, https://tietoanuorista.fi/indikaattorit/</p>
11. KULTTUURI			
<p>1. Vaikuttaako päätös kulttuuritoimen mahdollisuuksiin edistää ihmisten liikkumista sekä luovia osana kulttuuripalveluita sekä ilmaisullisia liikuntamuotoja, kuten tanssia ja sirkusta?</p>			

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-768-0 PDF